

Sector-
overschrijdende
evaluatie van
partnergeweld

HANDLEIDING BIJ DE EVIVICO-TOOL

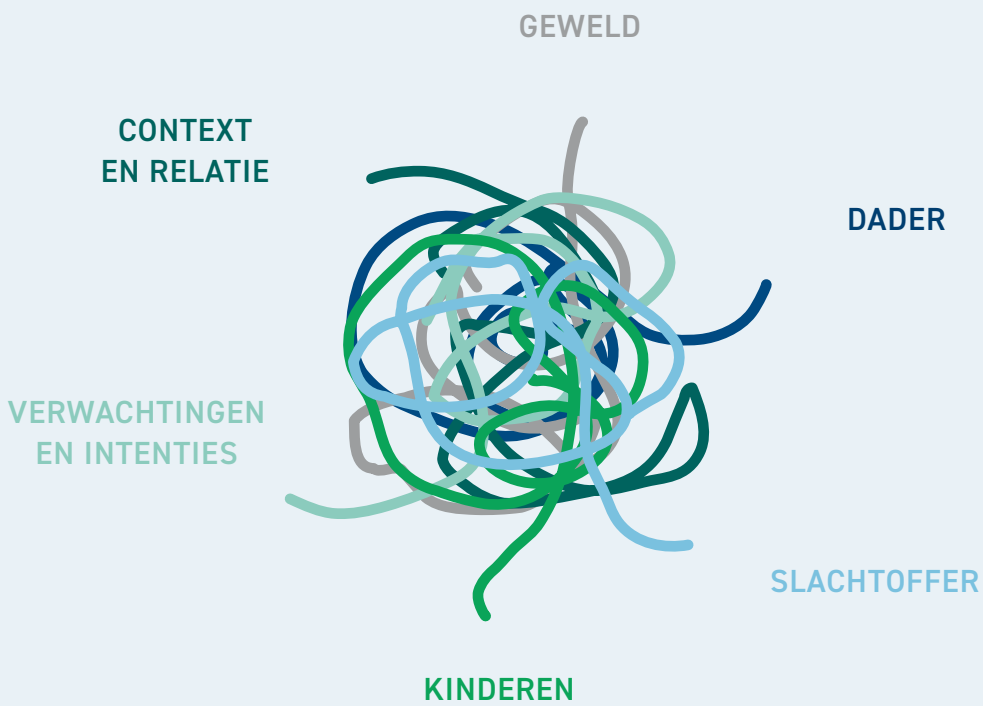
Een realisatie van

 **LE PÔLE DE RESSOURCES
SPÉCIALISÉES EN VIOLENCES
CONJUGALES ET INTRAFAMILIALES**

Gesubsidieerd door

**Instituut voor de gelijkheid
van vrouwen en mannen**

Knoop

Situaties waarin er sprake is van partnergeweld kunnen we zien als een knoop met verschillende draden. Elke draad vertegenwoordigt één dimensie.

De knoop verbindt de verschillende draden (dimensies) met elkaar en wanneer dus aan een van de draden wordt getrokken, kan de hele structuur van de knoop veranderen. Het is daarom belangrijk om op elke beweging van elke draad te anticiperen en de gevolgen die deze bewegingen op de knoop kunnen hebben correct in te schatten.

Deze tool helpt om na te denken over de risicofactoren en de beschermende factoren die de dynamiek van partnergeweld beïnvloeden. Deze analyse vormt de basis voor het opstellen van een gericht en geïntegreerd actieplan.

Het uiteindelijke doel is om de knoop te ontwarren, of op zijn minst lossen te maken, zonder dat de draden breken of beschadigd raken.

Inhoud

INLEIDING	6
Methodologie	8
Verklarende woordenlijst	8
Gebruiksaanwijzingen	10
Theoretische beschouwingen	12
Definitie van partnergeweld	12
Onderscheid tussen partnerconflicten en partnergeweld	12
De cyclus van partnergeweld	14
Het partnerdominantieproces (PDP)	15
INHOUD VAN DE TOOL	18
DEEL 1:	
Het algemene kader en de globale evaluatie	19
Evaluatie	20
DEEL 2 - EVALUATIE:	
De verschillende dimensies van de Evivico-tool	25
01. Relationale en contextuele dimensie	26
1. Relatie tussen de (ex-)partners	26
2. Situaties waarin het slachtoffer kwetsbaar is	26
3. Stressfactoren	27
4. De dader denkt (terecht of onterecht) dat het slachtoffer een affectieve en/of seksuele relatie met iemand anders heeft EN ziet dit als problematisch	28
5. Het gevaar gezien door de ogen van een buitenstaander	28
6. Is de situatie anders dan vorige keren?	29
02. Gewelddimensie	30
1. Geweldshistoriek van het koppel	30
2. Openlijke uiting van geweld	30
3. Elementen om de geweldfeiten te objectiveren	30
4. Laatste geweldfeiten tot nu toe	32
5. Rechtvaardiging van het geweld	32
6. Evolutie van het geweld	33
7. Doodsbedreigingen	34

03. Daderdimensie	36	05. Kinderdimensie	50
1. Gewelddadige voorgeschiedenis van de dader	36	1. Ze worden blootgesteld aan het geweld en zijn dus slachtoffer (ze zien of horen geweld, ervaren het geweld binnen het gezin)	50
2. Respect voor het gezag en de wet	36	2. Ze komen tussen in het geweld tussen de partners	50
3. Mentale toestand en probleemgedrag	37	3. Ze zijn rechtstreeks slachtoffer van geweld (slagen en verwondingen en andere vormen van geweld)	50
4. Traumatische en gewelddadige voorgeschiedenis van de dader uit diens kindertijd of verleden	37	4. Gezondheidsproblemen	51
5. Afhankelijkheid van de dader ten aanzien van het slachtoffer	38	5. Kind met een beperking	51
6. Het sociale netwerk van de dader (familie, vrienden, naaste omgeving)	39	6. Mentale toestand en probleemgedrag	51
7. Het professionele netwerk (psycho-medisch-sociale sector, politie en justitie)	39	7. Andere problemen binnen het gezin naast geweld	52
8. Relatie van de dader met geweld	40	8. Er ontstaan problemen in andere domeinen buiten de gezinssfeer	52
9. Relatie van de dader met de (ex-)partner	40	9. Middelen specifiek gericht op kinderen	52
10. Andere risicofactoren waarmee rekening moet worden gehouden	41	10. Diensten specifiek gericht op kinderen	53
11. Andere beschermende factoren waarmee rekening moet worden gehouden	41	11. Implementering van een veiligheidsplan	53
		12. Andere risicofactoren	53
		13. Andere beschermende factoren	53
04. Slachtofferdimensie	42	06. Dimensie van verwachtingen en intenties	54
1. Angsten en vrees van het slachtoffer	42	DEEL 3:	
2. Verzet bij het slachtoffer	42	Het actie- en opvolgingsplan	57
3. Mentale toestand en probleemgedrag	43	1. Indrukken en klinische observaties	57
4. Traumatische en gewelddadige voorgeschiedenis van het slachtoffer uit diens kindertijd of verleden	45	2. Aandachtspunten	57
5. Gezondheidstoestand van het slachtoffer	45	3. Kalender van gebeurtenissen die in de toekomst een invloed kunnen hebben op de relatie	57
6. Afhankelijkheid van het slachtoffer ten aanzien van de dader	46	4. Interdisciplinaire maatregelen die al werden genomen en die nog genomen kunnen worden	57
7. Het sociale netwerk (familie, vrienden, naaste omgeving)	46	5. Datum van herevaluatie	57
8. Het professionele netwerk (psycho-medisch-sociale sector, politie en justitie)	47	BIJLAGE 1: overzicht van de Evivico-tool	58
9. Relatie van het slachtoffer met geweld	48	BIJLAGE 2: veiligheidsscenario	58
10. Relatie van het slachtoffer met de (ex-)partner	48	BIBLIOGRAFIE	60
11. Andere risicofactoren waarmee rekening moet worden gehouden	49		
12. Andere beschermende factoren waarmee rekening moet worden gehouden	49		

INLEIDING

Met de tool voor een sectoroverschrijdende evaluatie van partnergeweld (Evivico, wat staat voor 'Évaluation Intersectorielle des Violences dans le Couple') kunnen professionals het kritieke karakter van een situatie van partnergeweld beoordelen. De tool neemt de vorm aan van een evaluatieformulier dat is onderverdeeld in verschillende delen:

1. Algemeen kader

2. Globale evaluatietabel

3. Multidimensionale evaluatie

- 01. Relationele en contextuele dimensie
- 02. Gewelddimensie
- 03. Daderdimensie
- 04. Slachtofferdimensie
- 05. Kinderdimensie
- 06. Dimensie van verwachtingen en intenties
 - a. Ten aanzien van de relatie
 - b. Ten aanzien van het systeem en de zorg

4. Ten aanzien van de relatie

5. Ten aanzien van het systeem en de zorg

6. Maatregelen die al werden genomen

7. Maatregelen die nog kunnen worden genomen

8. Kalender van gebeurtenissen die in de toekomst een invloed kunnen hebben op de relatie

9. Datum van herevaluatie

Legende:

Doorheen deze handleiding worden de volgende symbolen gebruikt. Ze verwijzen naar de mate van criticiteit van de rubrieken waarop gelet moet worden:

- Alarmerende risicofactor
- Risicofactor
- Beschermende factor
- Weet niet

Deze tool wordt gebruikt om de kriticiiteit van een situatie van partnergeweld te beoordelen door middel van een geleide klinische benadering, in de literatuur beter bekend als ‘gestructureerde professionele beoordeling’. Bij dit type beoordeling kan de evaluator een bepaalde structuur volgen (in dit geval een formulier) en een persoonlijk, subjectief oordeel in de analyse verwerken.

Het probleem van partnergeweld heeft een invloed op alle interventiedomeinen.

Deze tool werd zo bedacht en opgebouwd dat professionals in de psycho-medisch-sociale sector aan de hand ervan vragen kunnen stellen en een oordeel kunnen vormen over de mate van kriticiiteit van de situaties van partnergeweld waarmee ze geconfronteerd worden.

Deze tool werd samen met het interdisciplinaire ondersteunings- en beschermingssysteem voor personen in kritieke situaties van partnergeweld ontwikkeld. Het eerste doel van deze tool is om de kriticiiteitsdrempel te bepalen voor het optreden van extreme gebeurtenissen (zoals feminicide, infanticide, homicide, suicide, gedwongen suicide en ontvoering van kinderen) in een situatie van partnergeweld.

Een tweede doel is om in de context van het interdisciplinaire systeem een basis te bieden om samen te overleggen over een casus. Het ingevulde evaluatieformulier kan vervolgens worden gedeeld met al wie in het kader van het interdisciplinaire systeem betrokken is bij de situatie of tijdens een teamvergadering, om de kriticiiteit van een situatie in te schatten. Het doel is om een globaal beeld te krijgen van de aanwezige informatie en zo een gecoördineerd actieplan op te stellen voor de verschillende personen die bij de situatie betrokken zijn.

Dit document is bedoeld als handleiding. Ten eerste beschrijft het kort de verschillende theoretische grondslagen waarop de tool is gebaseerd en op welke manier de kriticiiteit wordt beoordeeld. Ten tweede is het de bedoeling om de Evivico-tool van a tot z uit te leggen. En ten derde worden in dit document de verschillende onderdelen van het actie- en opvolgingsplan uiteengezet.

Iedereen die met de Evivico-tool werkt, moet over deze handleiding beschikken om de tool te kunnen begrijpen én correct te gebruiken. We raden aan om deze handleiding samen met de tool te lezen.

De tool is bedoeld om zogenaamde kritieke situaties op te sporen, dit zijn situaties van partnergeweld waarin de kans groot is dat zich een gebeurtenis voordoet die als gevaarlijk voor de integriteit van een persoon wordt beschouwd.

We geven mee dat professionals nog steeds aangifte kunnen doen bij de procureur des Konings onder de voorwaarden vastgelegd in artikel 458 bis van het strafwetboek. Daarnaast kan in alle omstandigheden contact worden opgenomen met de politiediensten (meer bepaald via het nummer 112 voor noodsituaties).

Waarschuwing

De Evivico-tool is een realisatie van M. Grogna en is het resultaat van verschillende empirische studies over dit onderwerp en heel wat ontmoetingen met professionals uit de psycho-medisch-sociale sector en de juridische wereld. De tool werd ontwikkeld in samenwerking met A. Beghin.¹ De Evivico-tool is geïnspireerd op en vertoont heel wat gelijkenissen met de tool voor de eerstelijnsrisico-evaluatie inzake partnergeweld.

We wijzen er echter op dat beide tools niet met elkaar verward mogen worden, aangezien ze gericht zijn op een verschillend publiek en een andere inhoud, gebruiksaanwijzing en doel hebben. De Evivico-tool is bedoeld voor professionals uit de psycho-medisch-sociale sector. De tool staat dus los van COL 15/2020 voor politie en parketten.

De Evivico-tool is specifiek gericht op de psycho-medisch-sociale sector, maar is ook toegankelijk voor professionals uit de juridische wereld die meer willen weten over deze tool en de bijbehorende opleiding willen volgen. (Bekijk de opleiding op www.evivico.be)

1 - De bedenker van de tool voor de eerstelijnsrisico-evaluatie inzake partnergeweld die wordt gebruikt door de politiediensten en parketten en die wordt genoemd in omzendbrief COL 15/2020. Dit andere evaluatieformulier is te vinden in bijlage 1 bij omzendbrief COL 15/2020 van het College van procureurs-generaal betreffende de veralgemening van het gebruik door de politiediensten en de parketten van een tool voor de eerstelijnsrisico-evaluatie inzake partnergeweld.

Methodologie

Deze handleiding wordt samen gelezen met de Evivico-tool en is bedoeld voor professionals uit de psycho-medisch-sociale sector die de opleiding over deze tool gevolgd hebben.

De tool werd samengesteld op basis van een overzicht van de bestaande literatuur over partnergeweld en over kritici- teitsbeoordeling en vertrekt van de inhoud en analyses van verschillende handleidingen en risico-evaluatietools die in België en in het buitenland worden toegepast.

De tool werd uitgewerkt in nauwe samenwerking met de bedenker van de tool uit omzendbrief COL 15/2020, Axelle Beghin, om tot een gemeenschappelijke woordenschat en een gemeenschappelijk begrip van partnergeweld te komen. Een belangrijke fase in de ontwikkeling van deze tool was het verzamelen van expertise bij de verschillende actoren in de psycho-medisch-sociale sector in België, om zo dicht mogelijk hun criteria voor het beoordelen van de gevaarlijkheid van situaties van partnergeweld te benaderen.

De methodologie omvatte drie belangrijke testfases. In elke fase werd een prototype van een evaluatietool voorgesteld dat door de experts in het werkveld werd uitgetest. Op basis van hun feedback werden vervolgens verbeteringen voorgesteld.

De definitieve tool werd uiteindelijk getest door professionals in het werkveld die op de een of andere manier met dit thema geconfronteerd worden.

We willen iedereen die aan dit project heeft meegewerkt van harte bedanken voor hun bijdrage!

Verklarende woordenlijst

In de Evivico-tool worden allerlei termen gebruikt. We overlopen hier de belangrijkste termen en leggen uit wat ze betekenen en waarom net die term werd gekozen.

De term kriticititeit

**Kriticititeit = waarschijnlijkheid van optreden
x gevaar**

Als we deze vergelijking als uitgangspunt nemen, kunnen we stellen dat de **Evivico-tool professionals helpt om te bepalen of een bepaalde situatie de risicodrempel overschrijdt of niet.**

De kriticititeit is de waarschijnlijkheid dat een gebeurtenis zich voordoet die een ernstig gevaar vormt voor de integriteit van een persoon.

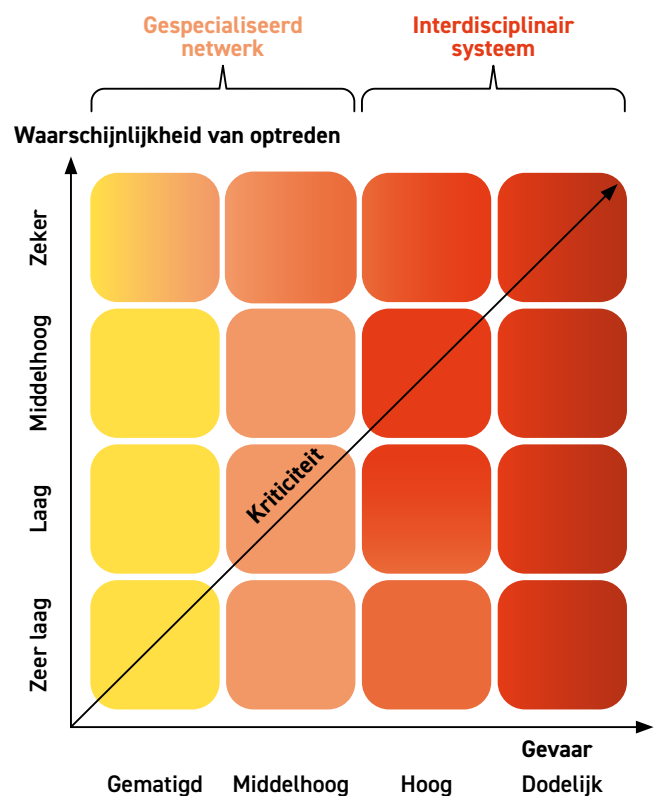
De term kriticititeitsdrempel werd gekozen in overeenstemming met het interdisciplinaire systeem. In deze context impliceert de kriticititeitsdrempel de mate van gevaar waarvoor het nodig is om het interdisciplinaire systeem te activeren. Vervolgens kan dan een gecoördineerd actie- en opvolgingsplan worden opgesteld om de situatie gericht aan te pakken tijdens de kritieke periode, wanneer de kans op een gevaarlijke, dodelijke handeling groot is.

Om een metafoor te gebruiken, kunnen we stellen dat dit actieplan eigenlijk een soort van vangnet is, maar wel een interdisciplinair vangnet dat bedoeld is voor alle betrokkenen (slachtoffer, dader, kinderen en netwerk).

Een andere veelzeggende metafoor is die van de *intensive care* in een ziekenhuis. Als de situatie kritiek is, komen verschillende professionals met verschillende specialisaties samen om een gecoördineerd actieplan op te stellen en de verschillende parameters te controleren.

Toch moeten heel wat professionals tijdens hun werk ook buiten een interdisciplinair kader de kriticititeit van sommige situaties beoordelen.

→ De tool beoordeelt de kriticititeit (of kriticititeitsdrempel) of dus de waarschijnlijkheid dat een gebeurtenis zich voordoet die een ernstig gevaar vormt voor de integriteit van een persoon.

De term risicofactor

Deze term omvat alle kenmerken en gebeurtenissen die de kans groter maken dat iemand slachtoffer of dader wordt van partnergeweld, of die de kans groter maken dat de dynamiek van partnergeweld erger wordt.

Het is belangrijk om te benadrukken dat deze factoren niet noodzakelijk een rechtstreeks effect hebben; ze kunnen ook onrechtstreekse gevolgen hebben en multifactorieel zijn. Het is dus niet alleen de som van de risicofactoren die het kriticiets-niveau bepaalt. We kijken daarnaast ook naar hun onderlinge samenhang, hun context en de dynamiek van de relatie.

De term **ALARMERENDE risicofactor**

De tool benadrukt verschillende factoren die vooraf werden gedefinieerd als 'bijzonder alarmerende risicofactoren'. Ze worden aangeduid met een symbool dat lijkt op een ontploffen-de bom: . Hun aanwezigheid wijst op een hoge ernstgraad. Het is daarom belangrijk om hier bijzondere aandacht aan te besteden. Als een dergelijke factor aanwezig is, omcirkelt de evaluator de bom in de rubriek en doet hetzelfde in de kolom 'opmerkingen en notities'.

Afhankelijk van de situatie en context kunnen bepaalde risicofactoren echter door de evaluator als 'bijzonder alarmerend' worden beschouwd (zelfs als ze niet vooraf als zodanig werden gedefinieerd). De evaluator kan dan het volgende symbool omcirkelen dat ook een bom aanduidt, maar anders dan het vorige symbool in de kolom opmerkingen en notities, om het kritieke karakter van deze rubriek in een specifieke situatie en context te benadrukken.

Dit zijn bijvoorbeeld momenten waarop de dader waarschijnlijk nog meer geweld zal gebruiken omdat de dynamiek van de relatie met het slachtoffer is veranderd. Er kunnen ook momenten zijn waarop de dader het gevoel heeft de controle of de dominantie te verliezen. Voor zover deze situaties nieuw gewelddadig gedrag kunnen uitlokken om dominantie en controle over het slachtoffer te laten gelden, kan dit ertoe leiden dat de dader de eigen grenzen verlegt, wat een duidelijk gevaar oplevert voor het slachtoffer en iedereen in diens omgeving.

De term **beschermende factor**

Met deze term bedoelen we alle kenmerken en gebeurtenissen die een regulerend, kalmerend effect kunnen hebben of die partnergeweld of de waarschijnlijkheid om slachtoffer of dader van partnergeweld te worden, verminderen.

De termen **dader en slachtoffer**

Voor het leesgemak worden in dit document de termen dader en slachtoffer gebruikt. Daarmee bedoelen we de persoon die het geweld pleegt en de partner die daar het slachtoffer van is. Die verduidelijking is belangrijk om determinisme te vermijden en dus de betrokkenen niet louter tot hun status van dader of slachtoffer te herleiden. In de voorbeelden wordt de term dader voornamelijk in de mannelijke term gebruikt, wat representatief is voor de huidige realiteit rond deze problematiek.

Dwingende controle

Deze term werd door Stark in 2012 gedefinieerd als **een strategisch patroon van onderdrukkend gedrag dat over het algemeen wordt gekenmerkt door veelvuldig maar laagintensief fysiek misbruik en seksuele dwang, in combinatie met tactieken om het slachtoffer te intimideren, te vernederen, te isoleren en te controleren.**

Dwingende controle omvat dus elke opzettelijke handeling of elk gedragspatroon van geweld, controle, dwang en/of bedreiging die gedurende een bepaalde periode door een individu wordt gebruikt tegen een persoon, een (ex-)partner, met als doel die persoon afhankelijk te maken of te onderwerpen en/of diens handelingsvrijheid te ontnemen.

Dwingende controle is dus ruimer dan psychisch geweld, in die zin dat het geassocieerd kan worden met alle vormen van geweld (fysiek, seksueel en economisch, sociaal, psychisch enzovoort) doordat het gepaard gaat met controlestrategieën (isolatie, intimidatie, verminderd gevoel van eigenwaarde, vernedering, bedreigingen, ontkenning van de eigen beleving enzovoort). Met andere woorden, het richt zich op het patroon van onderdrukkend en herhalend gedrag van de dader tegenover het slachtoffer en/of gezin,² om macht en controle op te leggen en psychische schade te veroorzaken.

Het is belangrijk om in gedachten te houden dat niet alle tactieken gewelddaden of criminele handelingen zijn, maar dat de opeenstapeling van deze handelingen bedoeld is om de dominantie en de controle van de agressor op het slachtoffer te vergroten.

Dwingende controle mag niet verward worden met dominantie. Die dominantie is een aspect van dwingende controle; het is een proces dat het slachtoffer ondergaat terwijl die onder de invloed of controle staat van de dader en van de dader afhankelijk is.

2 - Ook kinderen zijn onderworpen aan dwingende controle. Het is belangrijk om op te merken dat daders kinderen vaak gebruiken om het slachtoffer te intimideren en te controleren. In sommige gevallen kunnen ze ook rechtstreeks het doelwit zijn van de gewelddadige handeling of dwingende controle.

De term dimensie

Evivico is een multidimensionale tool. De beslissing om verschillende dimensies van een situatie te beoordelen, heeft te maken met het feit dat we willen kijken naar de verschillende personen die bij de dynamiek betrokken zijn (slachtoffer, dader, kinderen, netwerk) en ook naar de context en het geweld zelf. De tool bevat daarom verschillende dimensies. Aan het einde van elke dimensie wordt de mate van criticiteit beoordeeld. De dimensies die de tool beoordeelt, zijn de context en de relatie, het geweld, de dader, het slachtoffer, de kinderen en de verwachtingen en intenties.

Iedere professional moet aandacht besteden aan elk van deze dimensies, zelfs wanneer diens opdracht niet alle dimensies bestrijkt. Het doel is om een algemeen beeld te krijgen van de situatie. Daarom is het belangrijk om alle dimensies onder de loep te nemen, zodat van elke dimensie afzonderlijk een inschatting kan worden gemaakt. Zo geeft de dader soms informatie die helpt om bepaalde risico-indicatoren te relativeren of net te benadrukken.

Het spreekt voor zich dat, afhankelijk van de oriëntering van de professional, bepaalde dimensies in meer of mindere mate zullen worden ingevuld. Toch is het op deze manier mogelijk om een idee te krijgen van de dynamiek en om bepaalde handvaten voor maatregelen in de toekomst aan te reiken.

Het feit dat we die dimensies in de verf kunnen zetten waar gevaar aanwezig is, betekent ook dat we vervolgens gerichter actie kunnen ondernemen. Zo zullen de acties meer verscheiden zijn en ook betrekking hebben op andere personen dan alleen het slachtoffer.

Gebruiksaanwijzingen

Deze tool wordt gebruikt om de criticiteit van situaties van partnergeweld te beoordelen door middel van een geleide klinische benadering.

1. Wanneer wordt de tool gebruikt?

Deze tool wordt gebruikt in gevallen van geweld tussen partners of ex-partners zoals gedefinieerd in omzendbrief COL 4/2006, dit is "iedere vorm van fysiek, seksueel, psychisch of economisch geweld tussen echtgenoten of personen die samenleven of samengeleefd hebben en tussen wie een duurzame affectieve en seksuele band bestaat of bestaan heeft" (COL 4/2006).

2. Wat is het eerste doel van deze tool?

Het doel van deze tool is om de criticiteit van een situatie van partnergeweld te analyseren. De tool is bedoeld voor professionals die hierrond werken.

Als onderdeel van het interdisciplinaire systeem wordt de tool gebruikt om te beoordelen of het systeem geactiveerd moet worden.

Wanneer het systeem wordt geactiveerd, kan deze tool een basis zijn waarop alle betrokkenen kunnen werken. De tool is dus eigenlijk een referentiedocument dat in gedachten moet worden gehouden bij het omgaan met situaties van partnergeweld of bij overleg over dit thema.

3. Wanneer wordt de tool ingevuld?

Wanneer een professional zich zorgen maakt over een situatie van partnergeweld waarmee die geconfronteerd wordt.

4. Hoe wordt de tool gebruikt?

De tool wordt ingevuld na het gesprek, aan de hand van de notities die de professional tijdens het gesprek heeft genomen.

We overlopen nog even alle symbolen:

- ✱ alarmerende risicofactor
- △ risicofactor
- beschermende factor
- ? weet niet

- Verwelkom je gesprekspartner **aan het begin van het gesprek** en laat hen vrijuit spreken. Stel neutrale en expliciete vragen over het geweld en de context waarin het zich voordoet en onderzoek de verschillende dimensies en rubrieken van de tool. Probeer alle risico- en beschermende factoren te overlopen die in het evaluatieformulier worden opgelijst.

Gebruik daarvoor de vereenvoudigde tool in de toolmap zodat je zeker alle dimensies behandelt. Of je een antwoord krijgt voor bepaalde rubrieken hangt af van de situatie en je gesprekspartner. Het doel is niet om elk item stuk voor stuk te beantwoorden, maar wel om zo volledig mogelijk te zijn om een algemeen beeld van de situatie te krijgen.

→ Het is cruciaal dat je actief luistert, niet oordeelt en je gesprekspartner geruststelt. Het individu blijft centraal staan in de interventie. Respecteer het tempo en de noden van je gesprekspartner en forceer niets. Je gesprekspartner heeft zelf de touwtjes in handen. Het traject van een slachtoffer is niet lineair of vooraf bepaald, dus kriticititeit kan in de loop van de tijd veranderen op basis van een aantal factoren.

• **Na het gesprek**, is het tijd om de tool in te vullen om de situatie te evalueren.

→ Eerst vult de evaluator de achtergrondinformatie in.

→ Vervolgens beoordeelt de evaluator de verschillende dimensies die in het evaluatieformulier aan bod komen, met de verschillende risico- en beschermende factoren die hier meespelen. Afhankelijk van de situatie omcirkelt de evaluator de factoren die hier aanwezig zijn.

Het kan zijn dat je niet voor elke rubriek een antwoord kunt aanduiden. Dat is normaal. Als er echter informatie ontbreekt die volgens jou essentieel is, noteer dit dan bij de opmerkingen, zodat je hier bij je evaluatie rekening mee kunt houden.

De uiteindelijke evaluator moet het evaluatieformulier in zijn geheel analyseren. Er wordt echter niet verwacht dat die zich kan uitspreken over de aanwezigheid (of afwezigheid) van elke risico- of beschermende factor.

→ Voordat het laatste deel wordt ingevuld, peilt de evaluator naar de verwachtingen van het slachtoffer of de dader, enerzijds met betrekking tot de relatie (a) en anderzijds met betrekking tot de tool (b).

→ Tot slot, om de evaluatie af te ronden, deelt de evaluator in het vak bestemd voor indrukken en klinische observaties alle observaties waarvan die denkt dat ze kunnen bijdragen aan de beoordeling van kriticititeit en aan de veiligheid van al wie van dichtbij of veraf bij de situatie betrokken is.

Het laatste deel van de tool betreft het actie- en opvolgingsplan dat op maat wordt opgesteld. Dit deel bevat alle aandachtspunten, een kalender met de data en gebeurtenissen of escalerende factoren die van belang kunnen zijn, een deel met de verschillende maatregelen die al werden genomen en, parallel daarmee, de maatregelen die moeten worden genomen om de kriticititeit te verminderen. In het laatste vak wordt dan de datum genoteerd waarop de situatie opnieuw wordt geëvalueerd.

Als onderdeel van het interdisciplinaire systeem laat de evaluator weten welk actieplan het meest aangewezen lijkt voor de situatie. Dit wordt vervolgens samen met de andere professionals besproken om uiteindelijk een interdisciplinair plan op te stellen.

5. En wat daarna?

Er zijn twee opties mogelijk, afhankelijk van hoe comfortabel jij je voelt om deze situatie in het kader van je opdracht te monitoren.

Als de kriticititeitsdrempel niet is bereikt: de situatie moet worden opgevolgd. De betrokkene kan worden doorverwezen naar een gespecialiseerd netwerk, naargelang de problemen die naar boven zijn gekomen en/of je kunt hen in het kader van je opdracht blijven opvolgen. In een situatie van partnergeweld is het altijd een goed idee om een veiligheidsplan³ te activeren.

Als de kriticititeitsdrempel is bereikt: de evaluator bepaalt welke beslissingen moeten worden genomen om de kriticititeit te verminderen en neemt indien nodig contact op met de systeemcoördinator, zodat die de situatie op een interdisciplinaire manier kan aanpakken.

6. Bomfactoren

Factoren met een zijn bijzonder alarmerende risicofactoren. Dat betekent dat ze zwaarder wegen bij het beoordelen van de gevaarlijkheid van de situatie. Bomfactoren zijn:

De risicofactoren die eerder als bijzonder alarmerend werden aangemerkt, aangeduid met een bomsymbool .

De risicofactoren die de evaluator mogelijk als bijzonder alarmerend beschouwt, afhankelijk van de situatie en context, aangeduid met een bomsymbool .

Wanneer een risicofactor aanwezig is die eerder als bijzonder zorgwekkend werd aangemerkt, omcirkelt de evaluator de bom in de kolom 'opmerkingen en notities'.

Wanneer een risicofactor aanwezig is die de evaluator als bijzonder alarmerend beschouwt, omcirkelt die de bom in de kolom 'opmerkingen en notities'.

Dat betekent dat ze zwaarder wegen bij het beoordelen van de kriticititeit van de situatie.

7. Rol van het interdisciplinaire ondersteunings- en beschermingssysteem voor personen in kritieke situaties van partnergeweld

Dit systeem is bedoeld voor professionals en werkt met een interdisciplinaire overleggroep die gespecialiseerd is in partnergeweld. De bedoeling van dit systeem is om een gezamenlijk en gecoördineerd actieplan op te stellen om de slachtoffers van partnergeweld in kritieke situaties te beschermen en op te vangen. Zodra de situatie niet langer de criticiteitsdrempel bereikt, neemt het systeem contact op met het gespecialiseerde netwerk om de situatie verder op te volgen.

Theoretische beschouwingen

Definitie van partnergeweld

Het begrip partnergeweld wordt op heel veel verschillende manieren gedefinieerd. Hieronder geven we enkele definities die in België worden gebruikt en die volgens ons zinvol zijn met het oog op de concrete toepassing van de tool.

Partnergeweld werd in 2006 in de Belgische wetgeving gedefinieerd. Die definitie werd in 2015 aangepast en hernomen in de wet Stop Feminicide die in juni 2023 werd aangenomen. De definitie luidt nu als volgt:

"elk lichamelijk, seksueel, psychologisch, economisch of eengerelateerd geweld dat plaatsvindt tussen partners."

In februari 2006 keurden de federale, gewestelijke en gemeenschapsministers één enkele definitie van partnergeweld in België goed in het Nationaal actieplan ter bestrijding van partnergeweld:

"Onder geweld in intieme relaties verstaat men **een geheel van gedragingen, handelingen en houdingen van één van de partners of ex-partners die erop gericht zijn de andere te controleren en te domineren**. Het omvat fysieke, psychische, seksuele en economische agressie, bedreigingen of geweldplegingen die zich herhalen of kunnen herhalen en **die de integriteit van de ander** en zelfs zijn socio-professionele integriteit **aantasten**. Dit geweld treft niet alleen het slachtoffer, maar ook de andere familieleden, waaronder de kinderen. Het is een vorm van intrafamiliaal geweld."

Het Verdrag van Istanbul van de Raad van Europa inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en

huiselijk geweld, dat België in 2016 heeft bekrachtigd, belicht verschillende aspecten van geweld tegen vrouwen:

"Voor de toepassing van dit Verdrag wordt 'geweld tegen vrouwen' beschouwd als een schending van de mensenrechten en een vorm van **discriminatie** van vrouwen en wordt hieronder verstaan alle vormen van gendergerelateerd geweld die leiden of waarschijnlijk zullen leiden tot **fysiek, seksueel of psychisch letsel of leed of economische schade voor vrouwen**, met inbegrip van **bedreiging** met dit soort geweld, dwang of willekeurige vrijheidsberoving, ongeacht of dit in het openbaar of in de privésfeer plaatsvindt."

"Vormen van gendergerelateerd geweld hebben verschillende oorzaken en houden onderling verband. Er is sprake van een continuüm van geweld dat vele vormen aanneemt, van openlijke schendingen van de mensenrechten tot subtielere vormen van controle over het leven, het lichaam en de seksualiteit van personen, in het bijzonder vrouwen."

→ **We kunnen uit deze definities verschillende interessante elementen halen.**

Ten eerste kan het bij dergelijk geweld gaan om echtgenoten of personen die samenleven of samengeleefd hebben en tussen wie een affectieve en seksuele band bestaat of bestaan heeft. Het gaat hier dus om **(ex-)partners**. Ten tweede omvat partnergeweld **verschillende vormen van geweld**, waaronder ook **dwingende controle** in relaties tussen partners. Tot slot worden de **gevolgen** van deze vormen van geweld **voor het netwerk, zoals andere familieleden**, bijvoorbeeld de kinderen, belicht.

Onderscheid tussen partnerconflicten en partnergeweld

Partnergeweld is niet hetzelfde als een conflict tussen partners. Partnergeweld gaat steevast gepaard met een dynamiek van macht en dominantie, terwijl een conflict tussen partners eerder een crisis is die tot uitbarsting komt bij een specifiek probleem en die kan leiden tot gewelddadige handelingen.

Hiernaast vind je een tabel met daarin de belangrijkste verschillen tussen een conflict en echt partnergeweld.

Zoals in de tabel wordt uitgelegd, zijn er grote verschillen tussen beide begrippen. Beide leiden tot fundamenteel verschillende interpretaties van de situatie, gevolgen en acties. De hier voorgestelde tool beoordeelt de criticiteit van situaties van partnergeweld, niet van conflicten tussen partners.

Tabel met de belangrijkste verschillen tussen een conflict en echt partnergeweld:

	Partnergeweld	Partnerconflict
Macht over de ander	Gaat gepaard met een dynamiek van dominantie en dwingende controle . De persoon gebruikt geweld om macht over de ander te krijgen. Het doel is om de partner te kleineren, te intimideren en bang te maken zodat die zich aan de dader onderwerpt. Dit leidt tot een positie van dominantie , waardoor er een onevenwicht ontstaat tussen de partners.	Er is sprake van gelijkheid tussen de partners, die respect tonen voor elkaar. Het is niet zozeer de bedoeling om macht te krijgen over de ander, maar wel om macht te krijgen over de situatie en de andere partner te overtuigen. De partners ruziën om te winnen en nemen geen toevlucht tot geweld om de ander te kleineren. Bovendien zijn de problemen die tot een conflict leiden doorslaggevend en kunnen ze door beide partners aangebracht worden.
Intentie	Het gedrag van de dader is gericht op het bewust verkrijgen van macht over de ander en de agressie is instrumenteel van aard: het doel is om weer controle te krijgen over de dominantie of om die te bestendigen. De gewelddaden zijn niet impulsief of gratis en zijn niet toevallig. Hoewel de gedragingen op zichzelf een verlies van controle lijken te impliceren, moet je ze in hun geheel bekijken om ze te begrijpen. Met andere woorden, we kunnen heel vaak de dominantiedynamiek deconstrueren, waaruit blijkt dat uitbarstingen van extreem geweld gericht zijn op het herwinnen van controle , macht en dominantie.	Conflicten tussen koppels zijn geschillen tussen partners over één of meer specifieke problemen . Elke partner wil greep krijgen op dit probleem en zal argumenten gebruiken om te winnen. Er kan nog steeds sprake zijn van geweld, dat in dit geval expressief is. Het wordt niet gebruikt om de ander te kleineren of te onderwerpen. Het doel is om gelijk te krijgen over het probleem dat tot het conflict heeft geleid.
Persistentie	Persistentie komt tot uiting via cyclische strategieën , met een herhaling van gewelddadig gedrag en het onder druk zetten van het slachtoffer. Het gaat hier dus over geweld over een langere duur . De dominante persoon gebruikt bepaalde vormen van geweld, die kunnen opgedreven worden wanneer die dominantie in het gedrang komt.	Aangezien conflicten tussen koppels over specifieke problemen gaan, zal de herhaling dus samenhangen met de herhaling van die problemen. Conflicten kunnen terugkeren en een pijnpunt blijven in de relatie blijven, maar zijn in dit geval niet cyclisch.
Impact	Partnergeweld heeft meerdere, uiteenlopende gevolgen voor het slachtoffer. Bijvoorbeeld op persoonlijk vlak: schaamte, angst, verlies van eigenwaarde, vernedering, onderwerping enzovoort. Het slachtoffer is niet vrij om te doen wat die wil en weet welke represailles bepaald gedrag met zich mee kan brengen. Het slachtoffer zal zich daarom onderwerpen aan de dader om gewelduitbarstingen te vermijden en om de spanning bij de dader te proberen verminderen.	De partners kunnen spontaan en vrijuit reageren . Er is geen sprake van angst of bedreiging. Er kan sprake zijn van gewelddaden, maar die zijn niet bedoeld om de ander machteloos te laten voelen of bang te maken.
Begeleiding	Gedifferentieerde begeleiding van beide betrokkenen . Omwille van de bijzondere dynamiek waarbij de dader het overwicht wil bewaren, is het niet mogelijk om met beide partners tegelijk te werken. Dit kan immers nefast zijn voor het slachtoffer. Voor de dader wordt voornamelijk gefocust op responsabilisering en de erkenning van het gewelddadige gedrag. Voor het slachtoffer wordt meer gewerkt rond het begrijpen van de dynamiek en een gespecialiseerde begeleiding op het tempo en volgens de noden en de wensen van het slachtoffer.	Mogelijkheid tot gelijktijdige begeleiding van beide partners . Die begeleiding kan verschillende doelen nastreven: een betere geweldloze communicatie of het vinden van oplossingen en alternatieven voor de pijnpunten die aanleiding geven tot conflicten. Vaak kan de dader van het gewelddadige gedrag ter verantwoording worden geroepen en kan er over het geweld worden gepraat.

De cyclus van partnergeweld

Een theorie die in 1988 door de Amerikaanse psychologe Lenore Walker werd gepubliceerd, geeft inzicht in het cyclische karakter van partnergeweld. Ze identificeert vier fases in de geweldcyclus, die in elke situatie een ander tijds kader kunnen hebben (voor sommige koppels zullen de vier fases bijvoorbeeld op één dag samenvallen, terwijl ze bij anderen over verschillende weken of zelfs maanden lopen).

We overlopen hieronder kort de vier fases.

Wittebroodstijd:

Alles gaat goed in de relatie, alles verloopt vlekkeloos en soms ontstaat er zelfs een symbiose tussen beide partners. Dit zijn de eerste momenten als koppel of de momenten meteen na de rechtvaardigingsfase, wanneer de dader actief streeft naar verzoening en vergeving.

Spanningsopbouw:

De spanning tussen de partners is te snijden. Het slachtoffer doet er alles aan om deze spanning te verminderen. Vaak is de spanning voelbaar voor het slachtoffer en de kinderen zonder dat ze die echt onder woorden kunnen brengen.

Uitbarsting of crisis:

De dader ontploft, gaat in de aanval (niet alleen fysiek, het kan ook gaan om een enorme woede-uitbarsting). Tijdens deze uitbarsting overschrijdt de dader de grenzen van de (al dan niet bewuste) consensus over wat er binnen het koppel kan worden gedaan of gezegd. Dit is voor elk koppel verschillend.

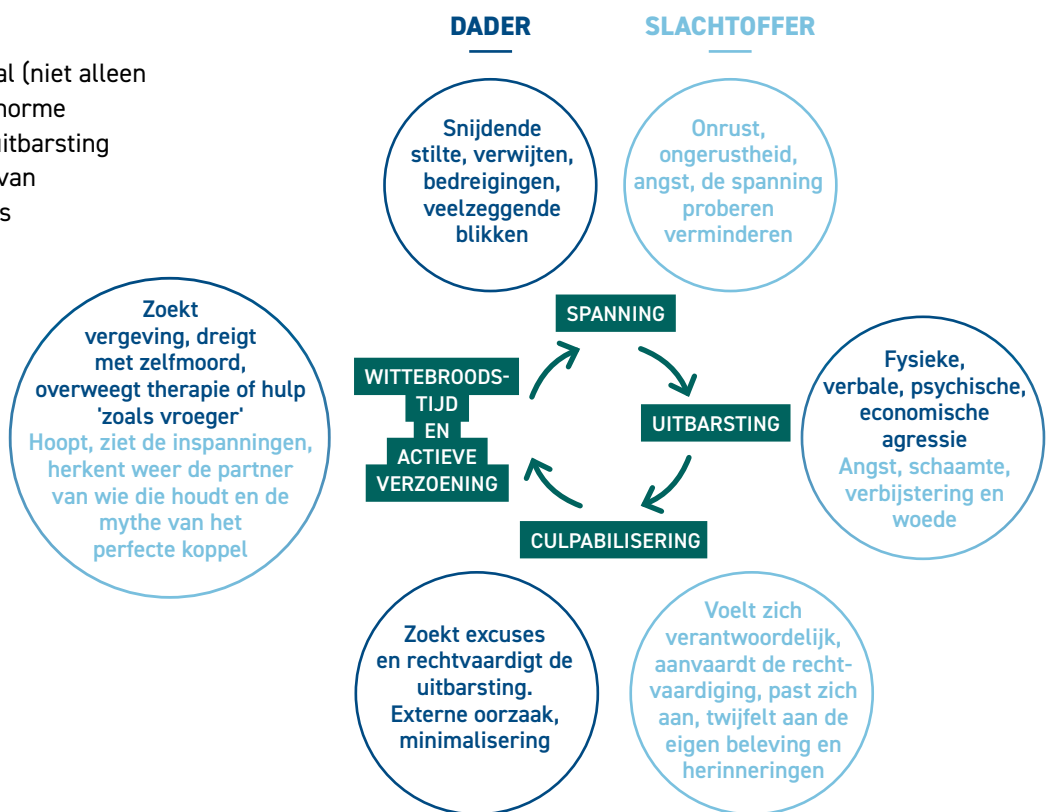
Het slachtoffer is bang, is soms verdoofd en ondergaat de uitbarsting. Het slachtoffer gaat in overlevingsmodus.

Rechtvaardiging/culpabilisering:⁴

De partners aanvaarden de uitleg voor de uitbarsting. Die uitleg wordt gegeven door de dader. Vaak wordt het slachtoffer hier beschuldigd en wordt de schuld op het slachtoffer afgeschoven, vandaar dat we de term 'culpabilisering' verkiezen boven de term 'rechtvaardiging'. Het slachtoffer zal echter ook proberen om de uitbarsting te begrijpen en zal daarom ook proberen om die te rechtvaardigen, om die voor zichzelf uit te leggen en zo alternatieven te vinden voor wanneer zich opnieuw een uitbarsting voordoet. De rechtvaardiging van de uitbarsting wordt door beide partners aanvaard. We zullen later zien dat wanneer het slachtoffer het geweld niet langer rechtvaardigt, de situatie actiever wordt, wat een risicofactor is.

De rechtvaardigingsperiode wordt gevolgd door een periode waarin de dader actieve verzoeningsstrategieën toepast. Dit is ook een belangrijke fase in de cyclus, want op dat moment wordt de mythe van het koppel vaak opnieuw hersteld, waarna het koppel weer overgaat naar de wittebroodstijd.

In elk van deze fases vertonen dader en slachtoffer bepaalde gedragingen en ervaren ze bepaalde gevoelens. In het schema⁵ worden de gedragingen en gevoelens van de dader in donkerblauw en van het slachtoffer in lichtblauw aangegeven.

Cyclus van partnergeweld - Evico

4 - De verschillende rechtvaardigingsstrategieën worden beschreven in dimensie 2, punt 5 van de handleiding.

5 - Cyclus overgenomen van www.ecouteviolencesconjugales.be en vertaald.

Ook de kinderen doorlopen deze cycli en gaan er op hun eigen manier mee om. Over het algemeen zijn er vier manieren waarop kinderen met dergelijke situaties omgaan:

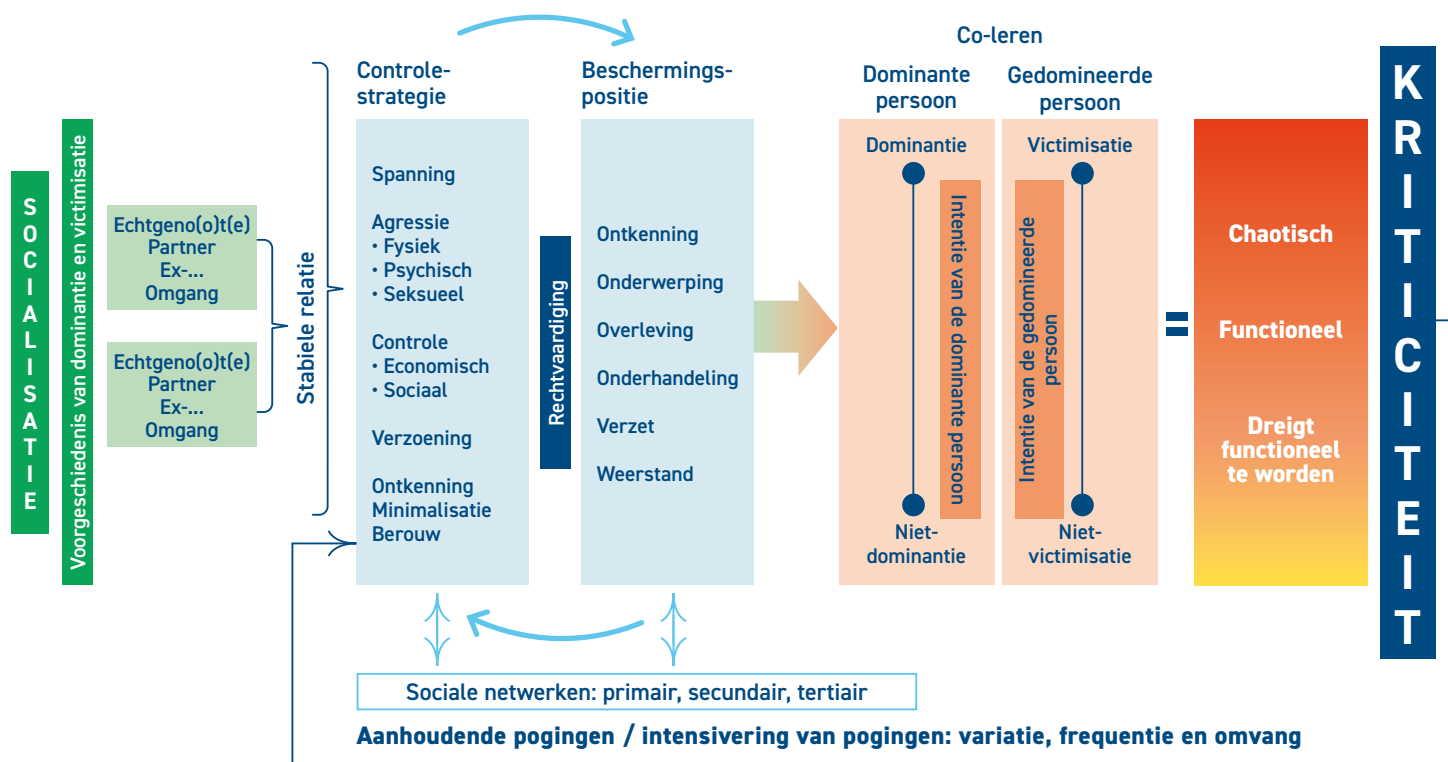
- Het kind kiest de kant van de ouder die het geweld ondergaat;
- Het kind kiest de kant van de ouder die het geweld pleegt;
- Het kind zit gevangen in een loyaliteitsconflict;
- Het kind ontkent het geweld en houdt het geheim.

Elk van deze gedragingen wekt verschillende reacties op en heeft een bepaalde impact op het kind en de gezinsdynamiek. Ongeacht de manier waarop het kind reageert, is het zeker dat het in alle gevallen de gevolgen van het partnergeweld ondervindt. Die gevolgen kunnen zich op verschillende vlakken laten voelen, hetzij fysiek, psychisch of op het gebied van referentiekader. Het is belangrijk om te onthouden dat kinderen onbewust strategieën toepassen om zichzelf te midden van die geweldsdynamiek zo goed mogelijk te beschermen en te overleven.

Het partnerdominantieproces (PDP)

Partnergeweld is meestal het gevolg van een dominantiedynamiek in de relatie. Die dynamiek kan worden verklaard aan de hand van de theorie van het partnerdominantieproces, ontwikkeld door *La Séjournelle* en het *Accord Mauricie* in Quebec. Deze theorie benadert partnergeweld als een dynamisch en evoluerend proces.

De theorie is vernieuwend omdat ze kijkt naar de verschillende personen die aanwezig zijn in en rond de gewelddadige relatie en ze met elkaar in verband brengt. Concreet verbindt het PDP de dader (of de dominante persoon), het slachtoffer (of de persoon die het voorwerp is van de pogingen tot dominantie) en de sociale netwerken rond beiden. Met sociaal netwerk bedoelen we het primaire netwerk (familie, vrienden enzovoort) en het secundaire netwerk (hulpnetwerken, politie, justitie). Deze theorie kijkt ook naar de socialisatie van de betrokkenen, d.w.z. hoe ze tijdens hun leven de normen en codes van de samenleving hebben geleerd. Deze theorie biedt dus een globalere en meer systemische kijk op partnergeweld.

Deze theorie belicht ook de verschillende acties en gedragingen van dader en slachtoffer, zijnde respectievelijk de **dominantiestrategieën** en de **beschermingsposities**. Die gedragingen variëren naarmate dader en slachtoffer samen leren (bepaalde strategieën blijken niet te werken of bepaalde reacties worden gelegitimeerd, bijvoorbeeld door het slachtoffer zelf of door de sociale omgeving). Op die manier evolueert dus de plaats van de dader op de dominantieschaal en die van het slachtoffer op de victimisatieschaal. Die strategieën en het co-leren worden in het schema hierboven geïllustreerd.

Aan de hand van een analyse van de plaats van dader en slachtoffer op de schaal kan de hulpverlener de dynamiek van de partnerrelatie bepalen. Wanneer er sprake is van een dominantieproces onderscheidt de theorie dus drie belangrijke relatiefases: de fase waarin het dominantieproces functioneel dreigt te worden, de fase waarin het proces functioneel is en, tot slot, de chaotische fase.

Elk van deze relatiedynamieken functioneert op een bepaalde manier:

De relatiedynamiek dreigt functioneel te worden: de dader probeert de macht te grijpen en dit wordt tegengewerkt door het slachtoffer of door diens naaste omgeving, de context enzovoort. Hun falen betekent dat dader en slachtoffer zich onderaan hun dominantie- en victimisatieschaal bevinden.

Bijvoorbeeld: "Maak nooit meer zo'n scène voor niets, ik doe nog steeds wat ik wil!"

Functionele relatiedynamiek: de gedragingen en acties van het slachtoffer om de dominantie van de dader tegen te gaan, werken niet meer, worden stopgezet of verliezen aan intensiteit. De dader schuift dus omhoog op de dominantieschaal en het slachtoffer schuift omhoog op de victimisatieschaal. De dynamiek is niet langer evenwichtig en gelijk. Het proces van het co-leren van dominantie- en slachtoffergedrag begint.

Bijvoorbeeld: "Het is inderdaad niet leuk dat ik je alleen laat wanneer ik met mijn vriendinnen afsprek, ik begrijp dat je dat niet fijn vindt, dus ik ga ervoor zorgen dat ik ze minder vaak zie" of "Ik merk dat je verdrietig en boos bent als ik met vrienden uitga, dus ik ga het minder vaak doen."

Permanente functionele dynamiek: dit is een vaste, definitieve functionele dynamiek. De dader bevindt zich helemaal bovenaan de dominantieschaal en het slachtoffer bevindt zich bovenaan de victimisatieschaal. Dit is het resultaat van co-leren: de dader vindt voldoening en krijgt een positieve versterking van de controlestrategieën, terwijl het slachtoffer probeert de spanning te verminderen, de conflicten op te lossen en de relatie te verbeteren door de aandacht te richten op de dader en te kiezen voor overlevingsstrategieën waardoor het slachtoffer zichzelf 'tot slachtoffer maakt'.

Bijvoorbeeld: "Ik weet dat hij het fijn vindt dat ik er ben wanneer hij thuiskomt en we 's avonds samen thuisblijven. Ik heb de laatste tijd de indruk dat hij een beetje gespannen is, vooral sinds ik mijn familie ben gaan bezoeken. Ik blijf de komende avonden dicht bij hem, zodat we weer in onze cocon zitten en opnieuw een evenwicht kunnen vinden."

Chaotische dynamiek: het partnerdominantieproces en de dominantiestrategieën van de dader werken niet langer.

Deze dynamiek wordt gekenmerkt door een verschil in intentie. Met andere woorden, zowel dader als slachtoffer willen de controle terugkrijgen (al dan niet opzettelijk of bewust). Die beweging van het slachtoffer, die we ook empowerment⁶ noemen, leidt tot een verlies van dominantie en macht van de dader. Deze beweging verandert de functionele relatie in een chaotische relatie. Die empowerment kan er ook toe leiden dat het slachtoffer de relatie en daarmee de relatiedynamiek wil beëindigen. Wanneer de dader de relatie en de controle over het slachtoffer wil behouden, zal het verschil in intentie in dat geval maximaal zijn.

⁶ - Empowerment is het (terug)nemen van macht door een individu of een groep individuen. Dit anglicisme betekent eigenlijk emancipatie of autonomisering.

Bijvoorbeeld: "Ik ben bang voor zijn reactie, ik weet waartoe hij in staat is en ik weet dat hij kwaad zal zijn, maar ik kan er niet meer tegen - ik wil weg!"

Die laatste dynamiek kan in drie gevallen kritiek zijn:

- In het eerste geval heeft het slachtoffer zo vaak gefaald in diens pogingen om uit die slachtofferspositie te geraken dat het slachtoffer alle hoop heeft opgegeven, berust in de situatie en zichzelf nauwelijks nog beschermt wanneer dat nodig is.
- In het tweede geval bevindt de dominante dader zich zo hoog op de dominantieschaal dat de ander een object, een eigendom wordt en de dader ervan overtuigd is dat elke vorm van toe-eigening gerechtvaardigd is. Elke beweging van het slachtoffer wordt daarom afgestraft en de geringste herwinning van controle of empowerment brengt het slachtoffer in gevaar. Op deze beweging volgt steevast een reactie van de dader en hoe groter de beweging, hoe groter die reactie zal zijn.
- In het derde geval is de kriticititeit tijdens deze fase maximaal wanneer het slachtoffer uit de relatiedynamiek stapt: op dat moment is de dader de controle volledig kwijt en is het onmogelijk te voorspellen hoe de dader opnieuw de overhand zal proberen te krijgen. Het gevaar op een fatale afloop is hier bijzonder groot. Hier is het verschil in intentie het grootst en is de dader diens dominantie volledig kwijt.

De kriticititeit wordt beoordeeld door rekening te houden met deze verschillende dynamieken: er wordt dus gekeken naar de verschuivingen op de schalen en de activering van de dader om de kriticititeit van de situatie te bepalen.

Dit wordt meer in detail besproken in het evaluatiegedeelte van deze handleiding. Verder in dit document vinden we nog andere schema's die de beoordeling van de kriticititeit aan de hand van het partnerdominantieproces, zoals beschreven in deze tool, zo begrijpelijk mogelijk voorstellen.

Voor meer details verwijzen we naar de eerste opleidingsmodule van *Pôle de ressources spécialisées en violences conjugales* op www.ecouteviolencesconjugales.be

DE TOOL

Dit deel van de handleiding beschrijft en verduidelijkt elke rubriek van het evaluatieformulier.

De tool bestaat uit drie delen.

Het eerste deel zoomt in op het algemene kader, het tweede op de eigenlijke evaluatie en het derde op het actie- en opvolgingsplan. Elke rubriek wordt beschreven en verduidelijkt volgens de volgorde van het evaluatieformulier. Tot slot vind je hier en daar kaders met aanvullende informatie.

DEEL 1: Het algemene kader en de globale evaluatie

De tool schetst eerst een algemeen kader. Dat kader bevat alle gegevens waarmee je rekening moet houden voordat je met de eigenlijke evaluatie kunt beginnen.

Het gaat om de volgende gegevens:

- **De datum** van de evaluatie.
- **De datum** van de herevaluatie, of T+1.
- **De naam van de dienst** die de situatie evalueert of het systeem inschakelt, evenals de contactgegevens (telefoonnummer, e-mailadres).
- **De identiteit van het slachtoffer:** voor- en achternaam, leeftijd of geboortedatum en contactgegevens, zoals telefoonnummer, e-mailadres en thuisadres. Geef aan of de persoon werd gezien door een professional en zo ja, door wie.
- **De identiteit van de dader:** voor- en achternaam, leeftijd of geboortedatum en contactgegevens, zoals telefoonnummer, e-mailadres en thuisadres. Geef aan of de persoon werd gezien door een professional en zo ja, door wie.
- **De identiteit van de personen die samenleven met de dader en/of het slachtoffer:** hun voor- en achternaam en hun leeftijd. Dit zijn niet alleen de kinderen, maar ook alle volwassenen en ouderen die bij hen inwonen.
- **De verschillende diensten** waarmee het gezin of de kinderen worden omringd, met de verschillende data.

Het doel is om al deze gegevens bij de hand te hebben en er rekening mee te houden.

Het is belangrijk om te weten wie er allemaal in het huis van de dader en/of het slachtoffer woont en hoe oud zij zijn. Deze informatie zal immers mee bepalen hoe de zorgverlening zal verlopen (bijvoorbeeld vraag om huisvesting).

GLOBALE EVALUATIE VAN DE SITUATIE

		Gematigd	Middelhoog 1	Middelhoog 2	Hoog	Weet niet
01	Relationele en contextuele dimensie					
02	Gewelddimensie					
03	Daderdimensie					
04	Slachtofferdimensie					
05	Kinderdimensie					
06	Dimensie van verwachtingen en intenties	Duidelijk verschil in intentie? Het slachtoffer wil:			● Nee De dader wil:	▲ Ja

Belangrijke (toekomstige) gebeurtenissen of
 escalerende factoren:

op T + 1:

Binnen welke relatiedynamiek?
 Is er sprake van activering, van verschuiving
 naar een chaotische dynamiek?

op T + 1:

KRITICITEIT van de situatie = waarschijnlijkheid van optreden x gevaar	Datum T:	Gematigd Middelhoog 1 Middelhoog 2 Hoog Weet niet
	Datum T+1:	Gematigd Middelhoog 1 Middelhoog 2 Hoog Weet niet

Evaluatie

Globale evaluatietabel

Wanneer we de chronologie van de tool volgen, is het nu tijd om de globale evaluatietabel in te vullen. De verschillende dimensies van de tool in deze tabel worden verderop in deze handleiding beschreven.

Door deze tabel op de eerste pagina van de tool te plaatsen, krijgt de lezer meteen een samenvatting van de verschillende evaluaties, wat het gebruik van de tool op papier vergemakkelijkt.

De globale evaluatietabel bevat de tussentijdse evaluaties voor elk van de dimensies en geeft op het einde ook een eindbeoordeling van de criticiteit van de situatie. Die eindevaluatie is opgedeeld in twee delen, met vermelding van de twee verschillende evaluatiedatums. Op die manier kan de evaluator twee evaluaties noteren in dezelfde tabel en zien hoe de situatie is geëvolueerd.

Hoe wordt de tool gebruikt?

De tool is onderverdeeld in zes dimensies die meerdere risico- en beschermende factoren en informatie over de situatie bundelen.

De evaluator moet tijdens het gesprek de verschillende risico- en beschermende factoren in gedachten houden om de verschillende dimensies te kunnen behandelen, maar ook om wanneer dat nodig is dieper in te gaan op een of andere dimensie. Als er informatie ontbreekt, kan de evaluator 'weet niet' omcirkelen, aangeduid met een ? in de linkerkolom.

Vervolgens identificeert de evaluator, na het gesprek en aan de hand van diens notities, de aanwezige risico- en beschermende factoren. De evaluator omcirkelt dus in de rechterkolom direct de factor(en) en indirect de subcriteria die aan deze factoren zijn gekoppeld en waarvan die weet heeft.

Bij de herevaluatie wordt de kolom **T+1** gebruikt, waar ook de datum wordt ingevuld.

De evaluator vult het evaluatieformulier volledig in om het later te kunnen analyseren en delen. **Kan de evaluator een van de dimensies of de aanwezigheid van een risico- of beschermende factor niet beoordelen, dan omcirkelt die gewoon niets.**

Op het einde van elke dimensie geeft de evaluator een beoordeling van de criticiteit en geeft die beoordeling ook aan in de globale evaluatietabel op de eerste pagina. De evaluator voegt ook alle opmerkingen toe die die relevant vindt. Opmerkingen en notities kunnen worden ingevuld in de kolom rechts van de risico- of beschermende factoren.

Er wordt aan de evaluator gevraagd om toelichting te geven bij elk criterium waar die meer details over kan geven. Het is immers belangrijk om zoveel mogelijk kwalitatieve informatie over de evaluatie te delen, zodat die mee in het actieplan kan worden opgenomen.

Op het einde van de analyse van elke dimensie

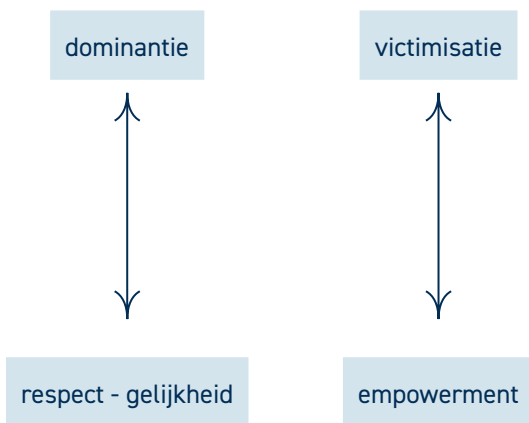
De professional vult in de tabel alle analyses in die voor elk van de dimensies zijn kunnen uitgevoerd worden.

De evaluaties voor elke dimensie en de globale evaluatie zijn gebaseerd op de klinische reflectie van de professional, waarbij de in de tool voorgestelde elementen (de relationele dynamiek en de al dan niet aanwezige risico- en beschermende factoren) met elkaar in verband worden gebracht.

Op basis van die informatie zal de criticiteit hoger of lager worden ingeschat. Daarvoor kijken we of er een verschuiving in dynamiek heeft plaatsgevonden en in welke richting.

Hieronder zie je de domeinen waarin verschuivingen kunnen plaatsvinden en die meer inzicht geven in de relatiedynamiek:

Kritieke situaties zijn situaties waarin de controle- en dominantiestrategieën van de dader waarmee die het slachtoffer in diens greep kon houden - ook victimisatieproces genoemd - niet langer werken.

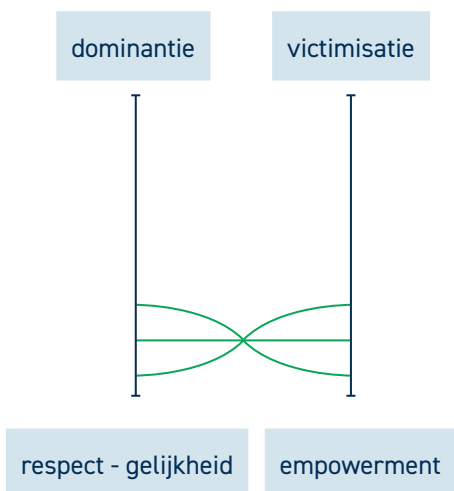
Als gevolg daarvan zal dus elke machtsherovering of poging daartoe, of de indruk dat het slachtoffer meer macht krijgt (empowerment) een reactie bij de dader uitlokken.

Hoe groter de empowerment bij het slachtoffer, hoe meer de dader toevlucht zal nemen tot strategieën met een grotere impact (intensiteit, frequentie en variatie).

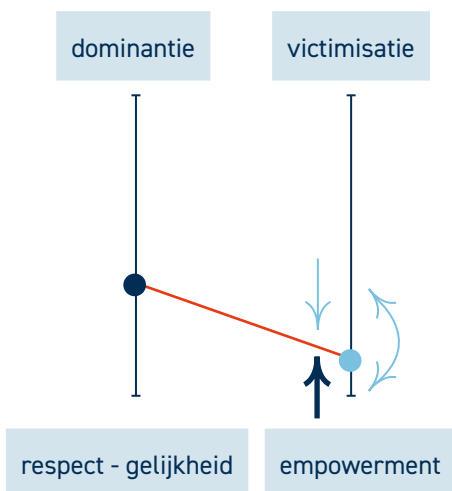
De figuur hierboven laat zien hoe de positie van de dader kan verschuiven tussen dominantie aan de ene kant en respect en gelijkheid aan de andere kant, en hoe de positie van het slachtoffer verschuift tussen empowerment en victimisatie. Het verschil tussen die posities geeft het verschil in intentie tussen beiden aan.

De illustraties tonen heel duidelijk het verband tussen de relatiedynamiek en de kriticietsbeoordeling. De figuur benadrukt de ongelijkheid van de partners op het vlak van dominantie binnen de relatiedynamiek. Die ongelijkheid kan leiden tot een verschuiving op de schaal, die vervolgens een reactie bij de dader en het slachtoffer zal uitlokken. Bij het beoordelen van de kriticiet wordt met deze verschuivingen rekening gehouden en worden ze gekoppeld aan de verschillende risico- en beschermende factoren en dus aan de waarschijnlijkheid van het optreden van een gevaarlijke gebeurtenis.

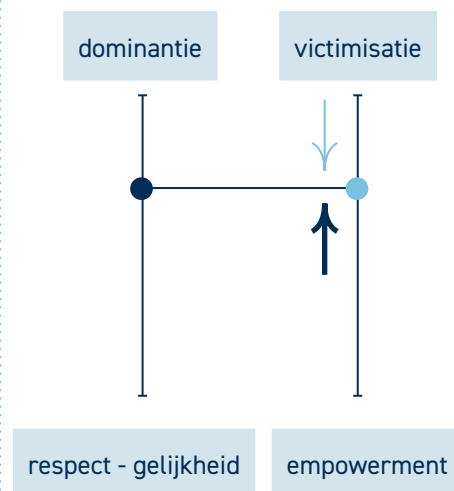
Het is belangrijk om te onthouden dat de kriticiet wordt beoordeeld op basis van de relatiedynamiek, maar ook op basis van andere risico- en beschermende factoren die in het evaluatieformulier worden voorgesteld. **Het is de bedoeling dat de evaluator rekening houdt met alle verschillende aspecten om de situatie zo goed mogelijk in te schatten.**

EVENWICHTIGE DYNAMIEK

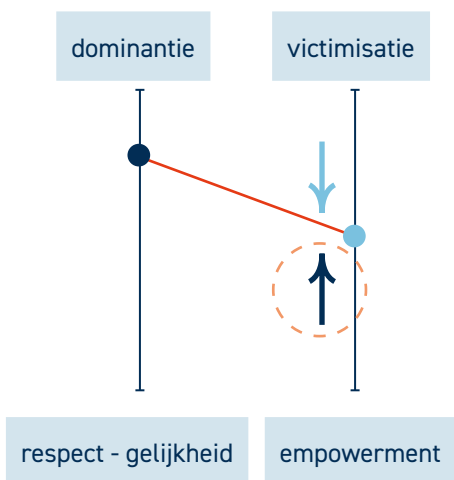
Een relatie waarin beide partners dezelfde vrijheid van handelen en nadenken hebben, zonder dat ze bang zijn om hun mening te geven of bang zijn voor de ander.

DYNAMIEK DIE FUNCTIONEEL DREIGT TE WORDEN

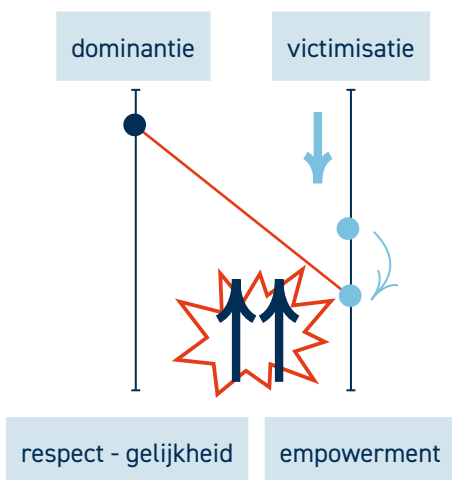
De pogingen van de dader tot dominantie en controle worden tegengewerkt door de partner, die de aandacht blijft focussen op de eigen noden en verlangens.

FUNCTIONELE DYNAMIEK

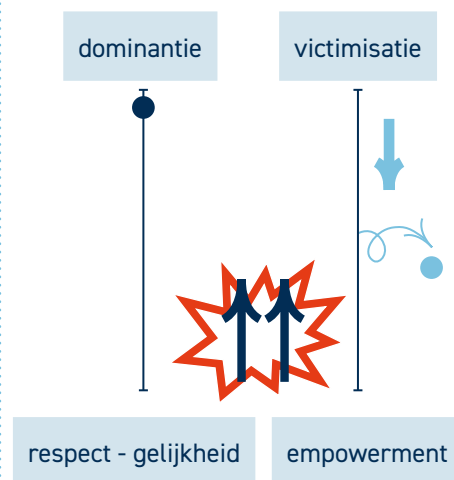
De pogingen tot dominantie van de dader werken, het victimisatieproces is ingezet. Het slachtoffer richt de aandacht op de dader.

FUNCTIONELE DYNAMIEK

Het slachtoffer wil verandering en herovert een stukje macht over diens leven en dwarsboomt de dominantiestrategieën van de dader. Dit activeert de dader, die de controle- en dominantiestrategieën opdrijft.

CHAOTISCHE DYNAMIEK

Het slachtoffer neutraliseert de strategieën van de dader en werkt ze tegen door een andere houding aan te nemen en dankzij de steun die het slachtoffer krijgt. Als reactie daarop wordt de dader geactiveerd en verhoogt die de intensiteit en frequentie van de strategieën, die de dader ook varieert.

CHAOTISCHE DYNAMIEK

Het slachtoffer stapt uit de relatiedynamiek. Geen enkele van de dominantiestrategieën die de dader gewoonlijk gebruikt, heeft nog impact op het slachtoffer.

Relatiedynamieken - Evivico

Verschuiving van het slachtoffer

Verschuiving van de dader

Geringe activering van de dader

Sterke activering van de dader

DE TOOL

Legende

Alarmerende
risicofactor

Risicofactor

Beschermerende
factor

Weet niet

DEEL 2 - EVALUATIE: De verschillende dimensies van de Evivico-tool

We zetten nog even alles op een rij: de professional vult in de tabel alle analyses in die die voor elk van de dimensies heeft gemaakt.

Situatie op T:

Gematigd

Middelhoog 1

Middelhoog 2

Hoog

Weet niet

Om de kriticititeit te beoordelen, wordt de situatie op basis van gevaarlijkheid ingedeeld in een van de vier categorieën:

Gematigd:

Tot deze categorie behoren de functionele dynamieken van partnergeweld. Er is geweld, maar er is geen verschuiving of activering. Uit de beoordeelde elementen blijkt dat de kriticititeit gematigd en niet erg hoog is. De situatie moet worden doorverwezen naar het netwerk dat gespecialiseerd is in partnergeweld.

Middelhoog 1:

Tot deze categorie behoren situaties met een functionele partnerdynamiek waarin verschillende risicofactoren aanwezig zijn, waardoor de situatie gevaarlijker wordt. Er zijn ook potentieel escalerende gebeurtenissen, maar niet in de nabije toekomst. Er is sprake van enige verschuiving, dus de situatie wordt wat actiever en dus kritieker. De situatie moet door het netwerk dat gespecialiseerd is in partnergeweld worden opgevolgd en wordt opnieuw beoordeeld wanneer er veranderingen optreden.

Middelhoog 2:

Tot deze categorie behoren situaties met een functionele dynamiek van partnergeweld die grenst aan een chaotische dynamiek. De situatie kan chaotisch worden als er een risicofactor opduikt of een beschermende factor verdwijnt. Het evenwicht is dus erg fragiel en er zijn gevaarlijke elementen aanwezig. Het is erg waarschijnlijk dat de situatie in de nabije toekomst chaotisch wordt. De situatie is erg actief, met veel verschuivingen.

Hoog:

Tot deze categorie behoren situaties waarin de relatiedynamiek chaotisch is en er dus gevaar dreigt. De pogingen van de dader om weer controle te krijgen over de relatie worden tegengewerkt; de dader is de controle volledig kwijt en het dominante gedrag werkt niet meer. Het verschil in intentie is groot en dus zorgwekkend!

→ Het is belangrijk om in te grijpen en alle betrokkenen te beschermen.⁷

Weet niet:

De evaluator heeft niet genoeg informatie om de situatie te kunnen inschatten. Het is dus belangrijk om deze informatie te verkrijgen.

7 - We geven mee dat het hier niet gaat om noodsituaties!

Die moeten sowieso meteen naar de politiediensten worden doorverwezen. We verwijzen in dat verband naar de opmerking in de inleiding.

01 | Relationale en contextuele dimensie

De eerste dimensie kijkt naar de relatie tussen dader en slachtoffer en hun leefomstandigheden. Deze dimensie bevat zes rubrieken die hieronder uitvoerig worden beschreven.

1. Relatie tussen de (ex-)partners

De eerste rubriek peilt naar de relatie tussen de dader en het slachtoffer.

Hierbij gaat de hulpverlener na of de dader en het slachtoffer:

- **'partners'** zijn (ze zijn een koppel of hebben een relatie);
- of **'ex-partners'** zijn (ze zijn niet langer een koppel, zijn uit elkaar en hebben geen relatie meer).

In het eerste geval, wanneer de dader en het slachtoffer partners zijn, vraagt de hulpverlener **of een van hen de relatie wil beëindigen**.⁸ Er zijn verschillende antwoorden mogelijk:

- △ Ja, wie?
 - **De dader**
 - **Het slachtoffer: bom**
 - Nee
- △ Weet het nog niet

In het tweede geval, wanneer de dader en het slachtoffer **ex-partners** zijn, noteert de hulpverlener **de datum waarop de partners uit elkaar zijn gegaan** en **onderzoekt die of de breuk problematisch** is voor de dader of het slachtoffer (waarbij dus een van de partners de breuk niet aanvaardt).

- **Door de dader**
- **Door het slachtoffer**

Als de dader de breuk niet aanvaardt, kan de hulpverlener tijdens het gesprek kwalitatieve informatie over de reactie van de dader op de breuk noteren in de kolom 'opmerkingen'.

Tot slot nog een laatste vraag bij dit onderdeel: **wonen de dader en het slachtoffer nog samen?** Deze informatie moet in context worden geplaatst met elementen zoals de onderwerping van het slachtoffer aan de dader. Als het slachtoffer bijvoorbeeld niet meer in de gezamenlijke woning woont, kan **de dader diens dominantie verliezen**, waardoor de situatie gevaarlijker wordt. Ook een situatie waarin de (ex-)partners onder hetzelfde dak wonen, kan een risicofactor zijn vanwege de nabijheid en de toegankelijkheid van het slachtoffer voor de dader.

Daarom is het essentieel om elke situatie afzonderlijk te beoordelen. Deze informatie is nodig om later actie te ondernemen, maar het is belangrijk om die in de juiste context te plaatsen voor een correcte beoordeling.

De breuk is een kritiek moment, waardoor de situatie snel gevaarlijker kan worden. Deze risicofactor wordt versterkt door het verschil in intentie tussen de partners (zie PDP). Het is bewezen dat wanneer de beslissing om uit elkaar te gaan wordt genomen door het slachtoffer en niet wordt aanvaard door de dader, de kans op een fatale afloop een pak groter wordt.

Bovendien blijft het gevaarlijkheidsniveau nog lang na de breuk hoog. Het risico is dus vanaf de breuk tot drie maanden erna hoog en blijft nog tot twaalf maanden daarna een aandachtspunt.

Er zijn heel wat redenen om uit elkaar te gaan. Partnergeweld is een complex fenomeen en het slachtoffer kan dus om verschillende redenen beslissen om de dader te verlaten. Uiteraard om de relatie definitief te beëindigen, maar ook om te overleven, te onderhandelen of iets anders te proberen. Hier duidelijkheid over krijgen is belangrijk om de situatie zo goed mogelijk in te schatten.

2. Situaties waarin het slachtoffer kwetsbaar is

De tweede rubriek behandelt enkele situaties waarin **het slachtoffer bijzonder kwetsbaar is**, bijvoorbeeld wanneer het slachtoffer:

△ **minderjarig is** (- 18 jaar).

△ **ouder is dan 65 jaar**.*

△ **zwanger is**.

Dit omvat ook de periode voor de bevalling en de periode erna (met eventueel de vermelding van de bevallingsdatum).

* Kwetsbaarheid volgens justitie

8 - Zie ook de rubriek 'verzet' bij de vierde dimensie (slachtofferdimensie).

△ **een ziekte, een lichamelijke of geestelijke kwetsbaarheid of beperking heeft.**

Bijvoorbeeld: het slachtoffer heeft een handicap, is gediagnosticeerd met een psychische aandoening (bv. schizofrenie, autismespectrumstoornis of depressie), heeft een verstandelijke beperking (laag IQ, traag denken, niet in staat om bepaalde afwegingen te maken).

△ **een migrant is en/of in een onzekere verblijfssituatie verkeert.**

Bijvoorbeeld: het slachtoffer is in het land gekomen via gezinshereniging of migratie, wacht op een verblijfsvergunning, is in het bezit van een verblijfsvergunning met een vaste datum, heeft een uitzettingsbevel gekregen. Kortom, het is niet zeker dat het slachtoffer rechten heeft op Belgisch grondgebied of slachtoffer vreest dat die rechten zullen worden afgenomen.

Nog belangrijk is of het slachtoffer **de taal spreekt van het land of de regio waar die verblijft**. Wanneer het slachtoffer de taal niet spreekt kan dit een belangrijke hindernis zijn om hulp te zoeken, waardoor het slachtoffer nog meer geïsoleerd raakt.

△ **deel uitmaakt van de LGBTQIA+-gemeenschap**

Helaas zijn leden van de LGBTQIA+-gemeenschap vaak het slachtoffer van discriminatie en geweld, waardoor ze dus geconfronteerd kunnen worden met allerlei vormen van geweld.

△ Het criterium **Andere** betreft elke andere situatie waarin het slachtoffer bijzonder kwetsbaar kan zijn en die niet in de lijst hierboven staat. Bijvoorbeeld: een situatie waarbij beide echtgenoten voor dezelfde werkgever werken of waarbij de ene partner de werkgever is van de andere.

3. Stressfactoren

De derde rubriek, die verschillende risicofactoren groepeerd, heeft betrekking op gebeurtenissen die gevolgen kunnen hebben voor de dader of het slachtoffer. Dit zijn risicofactoren omdat ze de stress bij dader of slachtoffer flink doen toenemen.

In deze rubriek worden eerst de verschillende problemen opgelijst waarmee dader of slachtoffer te maken kunnen hebben. Die problemen kunnen zich voordoen op één of meer niveaus: financieel, professioneel, relationeel en andere.

△ **Financieel:** Dit subcriterium wordt aangeduid wanneer de dader of het slachtoffer financiële problemen heeft. Bijvoorbeeld: onzeker inkomen, verlies van één of meer inkomstenbronnen, schulden.

△ **Professioneel:** Dit subcriterium wordt bijvoorbeeld aangeduid wanneer de dader en/of het slachtoffer geen job heeft, werkloos is, ontslagen is of een onzekere beroepsstatus heeft.

△ **Relationeel:** Dit subcriterium is aanwezig als de dader of het slachtoffer problemen heeft met vrienden, familie of andere relaties. Bijvoorbeeld: rouw, extreme conflicten met de kinderen of opvoedingsproblemen, conflicten met één of meer familieleden of schoonfamilie, seksuele problemen enzovoort.

△ **Andere stressfactoren:** Dit subcriterium wordt aangeduid wanneer de dader of het slachtoffer een probleem heeft dat niet in een van de bovenstaande categorieën thuis hoort.

△ **Gebeurtenissen die gevolgen hebben voor dader of slachtoffer (en die escalerende factoren kunnen worden).** Het is niet de bedoeling om de gebeurtenis zelf te gaan analyseren, maar wel de gevolgen die ze heeft voor de dader of het slachtoffer. Een gebeurtenis kan belangrijk zijn voor de ene partner, maar niet voor de andere. Dit moet dus voor elke situatie afzonderlijk worden bekeken.

Bepaalde gebeurtenissen kunnen **risicofactoren zijn die snel escaleren in geweld**. In het evaluatieformulier wordt ter illustratie een opsomming van dergelijke gebeurtenissen gegeven. Het gaat bijvoorbeeld om:

- △ **Oproeping om te verschijnen voor de politie, het gerecht, een hulpinstantie.**
- △ **Gerechtelijke beslissing** (een vonnis over het hoederecht over de kinderen, een scheidingsuitspraak, een tijdelijk huisverbod, een sanctie ten aanzien van de dader enzovoort).
- △ **Verlaten van de gevangenis, strafferschikking.**
- △ **Loopbaaneinde, pensioen.**
- △ **Verhuis** (van de dader en/of het slachtoffer). We merken hier op dat de kritici veel groter wordt wanneer het slachtoffer het huis verlaat.⁹
- △ **Verjaardag, jubileum, herdenkingsdag.**
- △ **Ziekte of overlijden van een naaste.**
- △ **Andere** escalerende gebeurtenissen of factoren.

Als er sprake is van dergelijke gebeurtenissen, moet telkens de datum worden genoteerd, zodat hier rekening mee kan worden gehouden bij eventuele latere acties.

Sommige gebeurtenissen kunnen onbeduidend lijken, bijvoorbeeld een pensionering. In sommige gevallen kan deze gebeurtenis echter gezien worden als een grote verandering in iemands leven en voor de relatie. Dit scharniermoment kan stresserend zijn, waardoor de kritici toeneemt. De dader zal ook veel vaker thuis aanwezig zijn, waardoor het risico op een intensivering van het geweld toeneemt.

4. De dader denkt (terecht of onterecht) dat het slachtoffer een affectieve en/of seksuele relatie met iemand anders heeft EN ziet dit als problematisch ✱

De vierde rubriek betreft een risicofactor die aanwezig is wanneer de dader (terecht of onterecht) denkt dat het slachtoffer een affectieve en/of seksuele relatie met iemand anders heeft en de dader dit als problematisch ziet.

Omdat deze rubriek complex is en explosief kan zijn, wordt hier extra aandacht aan besteed.¹⁰

We merken op dat deze rubriek peilt naar wat de dader denkt en niet naar of de feiten waar zijn.

Deze rubriek wordt niet als een risicofactor gezien wanneer de dader denkt (of weet) dat het slachtoffer een affectieve en/of seksuele relatie met iemand anders heeft en die er geen probleem mee heeft.

5. Het gevaar gezien door de ogen van een buitenstaander

Deze rubriek betreft een risicofactor en kijkt naar het gevaar dat wordt waargenomen door een derde partij die dicht bij de dader of het slachtoffer staat. In het evaluatieformulier worden drie situaties behandeld. **Het gevaar wordt waargenomen:**

- △ **Door de naaste omgeving:** dit zijn personen uit de omgeving van de dader of het slachtoffer, zoals familieleden, vrienden, collega's of burens die het gevaar zien en ook benoemen.
- △ **Door één of meer kinderen** of personen die in de woning van de partners wonen.
- △ **Door een professional** die met de dader of het slachtoffer werkt. Het kan gaan om een hulpverlener uit de psycho-medisch-sociale sector of iemand uit de juridische wereld; het is daarom belangrijk om hun functie te vermelden.

9 - Zie ook de rubriek 'verzet' bij de vierde dimensie (slachtofferdimensie).

10 - Deze rubriek kan ook worden opgenomen in andere rubrieke als relatieproblemen of de risicofactor 'extreme jaloezie' in de categorie geweld.

Een kind dat regelmatig geweld meemaakt, denkt misschien “de volgende keer gaat papa mama echt vermoorden” en de kans is dus groot dat het doodsbang is. Omdat dit kind gewend is aan geweld en het deze keer denkt dat zijn vader nu echt zijn moeder gaat vermoorden, is het belangrijk om dit ernstig te nemen. De toestand van agitatie, stress, verwarring en dissociatie waarin de leden van het gezin kunnen verkeren, is eveneens een belangrijke indicator. Wel is het belangrijk om deze informatie in de juiste context te plaatsen en samen te leggen met de informatie uit de andere rubrieken van de tool.

6. Is de situatie anders dan vorige keren? ✨

In de laatste rubriek, die ook een risicofactor betreft, wordt beoordeeld of de situatie nu anders is dan de vorige keren.

Daarom zal de evaluator kijken naar de dynamiek tussen dader en slachtoffer op dat moment, of hoe ze zich in deze situatie gedragen. Gaat het om nieuw gedrag, dan kan de kriticiet toenemen. Bijvoorbeeld wanneer het koppel voor het eerst uit elkaar gaat, wanneer het slachtoffer even afstand neemt en zich terugtrekt in een veilige omgeving om na te denken enzovoort.

Om deze vraag te beantwoorden, moeten we kijken naar wat het slachtoffer in het verleden al heeft gedaan en hoe de dader daarop reageerde. De evaluator probeert erachter te komen of dit gedrag al 'bekend' is bij de dader of het slachtoffer, of dat het gaat om 'nieuw' gedrag.

Nieuw, ‘emanciperend’ gedrag zal er waarschijnlijk voor zorgen dat het gevaar groter wordt (in tegenstelling tot gekend, repetitief gedrag, dat geen of niet langer een impact zal hebben omdat dader en slachtoffer er al aan gewend zijn). Het is dus geheel mogelijk dat het feit dat een van de partners het huis verlaat bij sommige koppels geen risicofactor is, terwijl het dat bij andere koppels wel is. Om de informatie in de juiste context te plaatsen, is het dus belangrijk om te bekijken welke acties het slachtoffer in het verleden al heeft ondernomen.

→ Laten we het voorbeeld nemen van een situatie waarin het slachtoffer het huis verlaat om twee weken bij haar zus te logeren. Als dit de eerste keer is dat ze meerdere dagen van huis is, zal de kriticiet hoog zijn. Als het echter al de vierde keer is dat ze een paar dagen van huis weg is en haar partner weet waar ze is en haar telkens weet te overtuigen om terug naar huis te komen, zal de kriticiet niet echt toenemen.

02 | Gewelddimensie

In het tweede deel wordt ingezoomd op de context van het geweld vroeger, nu en in de toekomst. Deze dimensie bevat zeven rubrieken die hieronder uitvoerig worden beschreven.

1. Geweldhistoriek van het koppel

De eerste rubriek, die een risicofactor betreft, bevat een lijst met de verschillende vormen van geweld die voorkomen bij het koppel of in het verleden zijn voorgekomen.

De tabel hieronder legt de verschillende vormen van geweld uit die in het evaluatieformulier worden opgesomd en geeft ook enkele voorbeelden.

Zoals uit de tabel hieronder blijkt, worden sommige vormen van geweld gepleegd via nieuwe informatie- en communicatietechnologieën (ICT). Dergelijke vormen van geweld vallen onder de noemer cybergeweld. Het is belangrijk om hier goed op te letten, want hoewel ze in een virtuele context plaatsvinden, zijn ze schadelijk voor het slachtoffer en hebben ze wel degelijk een voelbare impact.

Er wordt ook nagegaan of de dader in het bezit is van een vuurwapen of daar toegang toe heeft. Meer specifiek is het gebruik van een mes of vuurwapen bij geweld een **ALARMERENDE** factor die in het evaluatieformulier wordt aangegeven met een symbool.

Wurging is een daad van geweld die vaak gebagatelliseerd wordt door de dader en het slachtoffer. Het is echter een bijzonder gewelddadige handeling, waarbij het soms maar een paar seconden scheelt of het slachtoffer was er niet meer geweest.

We merken ook op dat vaak wordt gedacht dat bepaalde vormen van geweld geen sporen nalaten of 'minder ernstig' zouden zijn. We willen hier expliciet benadrukken dat alle vormen van geweld schadelijk zijn voor het slachtoffer, zowel psychisch als fysiek.

Controlerend gedrag is vaak gekoppeld aan andere risicofactoren (bijvoorbeeld isolement van het slachtoffer). Het is dus belangrijk om hierop te letten.

Het bezitten van en toegang hebben tot een vuurwapen is een risicofactor die in de juiste context moet worden geplaatst. Een situatie waarin de dader al jaren in het bezit is van een vuurwapen is anders dan een situatie waarin de dader er pas recent een heeft aangeschaft. Het risico is in beide situaties hoog. Om de situatie correct te kunnen inschatten en aanpakken is het steeds belangrijk om rekening te houden met de context.

2. Openlijke uiting van geweld

De tweede rubriek kijkt naar de context waarin gewelduitbarstingen plaatsvinden. De vraag is hier: heeft de dader al een of andere vorm van geweld gepleegd in het bijzijn van getuigen of in de openbare ruimte?

Het is bijvoorbeeld interessant om te vragen of de dader ooit al gewelddadig gedrag heeft vertoond op openbare plekken of in het bijzijn van vrienden en familie.

3. Elementen om de geweldfeiten te objectiveren

De bedoeling van de derde rubriek is om alle elementen op te lijsten die het mogelijk maken om gewelddaden juridisch te objectiveren, namelijk:

- **De aanwezigheid van een medisch attest** dat een objectief verslag geeft van de letsels die overeenkomen met de verklaringen van het slachtoffer.
- **De aanwezigheid van een attest waaruit blijkt dat het slachtoffer tijdelijk arbeidsongeschikt is.** Dit document is ook nodig wanneer het slachtoffer geen werk heeft.
- **Vaststellingen door de politie.** Dit subcriterium wordt bijvoorbeeld aangeduid wanneer de politieagenten foto's namen van de verwondingen van het slachtoffer of de staat van de woning, of wanneer ze zelf getuige waren van het geweld van de dader tegen het slachtoffer.
- **Bewijselementen die het slachtoffer zelf meebrengt.** Dit subcriterium wordt bijvoorbeeld aangeduid wanneer het slachtoffer zelf foto's van verwondingen, een kopie van berichten, de ontvangen oproepen, schermafbeeldingen enzovoort meebrengt.
- **Getuigen van de feiten.**
- **Neerlegging van één of meer klachten.** Als er meerdere klachten werden neergelegd, is het interessant om het aantal klachten en de tijdstippen waarop ze werden neergelegd te noteren.

Vorm van geweld	Uitleg, definitie	Voorbeelden
△ Verbaal geweld	Dingen zeggen die bedoeld zijn om het slachtoffer te kwetsen (mondeling of schriftelijk). Deze vorm van geweld kan plaatsvinden via informatie- en communicatietechnologieën (ICT). ¹¹	Beledigend, denigrerend, kwetsend of minachtend taalgebruik tegenover het slachtoffer of tegenover vrouwen in het algemeen.
△ Psychisch geweld	Een reeks gedragingen die de partner psychisch beïnvloeden.	De partner vernederen, kleineren, omlaag halen, intimideren, domineren of isoleren, niet met de partner willen praten. Ook boos worden of de ander voortdurend onder druk zetten, suggereren dat de ander 'behandeld' moet worden, zeggen dat de partner gek of overgevoelig is enzovoort.
△ Fysiek geweld	Elk lichamelijk contact dat bedoeld is om de partner te kwetsen, te domineren of bang te maken.	Slaan, stampen, schoppen, duwen, bijten, voedsel of medische zorg weigeren. Wurgen, verstikken en verdrinken. ✱
△ Seksueel geweld	Elke seksueel getinte handeling zonder toestemming ¹² van de partner. Elke gedwongen seksuele handeling, elke gedwongen seksuele praktijk (door chantage, bedrog, intimidatie enzovoort). Deze vorm van geweld kan ook plaatsvinden via ICT.	Aanraken, gedwongen geslachtsgemeenschap, gedwongen seksuele praktijken (in het bijzonder bijvoorbeeld gedwongen orale bevrediging, penetratie of masturbatie) met de geweldpleger of met derden, seksuele intimidatie, ontzegging van seksueel contact als straf, reproductieve dwang (saboteren van de anticonceptie van het slachtoffer of haar onder druk zetten om een kind te krijgen), seksueel geweld <i>by proxy</i> (dreigen met seksueel geweld tegen een derde). Onder cybergeweld ¹³ , geweld via ICT, wordt hier bijvoorbeeld verstaan het filmen of fotograferen van het slachtoffer in een seksuele context zonder diens toestemming of (dreigen om) beelden te delen (ook wel bekend als 'wraakporno' wanneer dit gebeurt als vergelding voor bijvoorbeeld een relatiebreuk).
△ Geweld tegen voorwerpen	Elke gewelddadige actie tegen een voorwerp die bedoeld is om de ander te intimideren of schade te berokkenen (in het bijzonder het vernielen van iemands eigendom).	Breken, slaan, beschadigen of gooien van voorwerpen. Bijvoorbeeld: borden of andere voorwerpen op de grond gooien, tegen muren of deuren slaan.
△ Economische controle	Controle uitoefenen over de financiën van de ander, d.w.z. controle over het geld, uitgaven, inkomstenbronnen, betaalmiddelen enzovoort.	Ervoor zorgen dat de partner geen bankrekening en geen geld heeft, inkomsten afnemen, cheques innen zonder diens toestemming.
△ Sociale controle	De vriendschappen, familie- en professionele relaties van de partner controleren, bepaalde sociale contacten monitoren of verbieden, de partner isoleren, het contact met de buitenwereld verminderen. Deze vorm van geweld kan ook plaatsvinden via ICT.	Voorkomen dat de ander bepaalde mensen ziet zonder dat de dader zelf aanwezig is en dit kan controleren. De telefoon, contacten, berichten, e-mails en sociale netwerken van de ander controleren (bv. vrienden, volgers enzovoort).
△ Volledige controle, monitoring van het slachtoffer in het algemeen	Steeds in de gaten houden wat de partner doet, vooral met behulp van ICT (bv. geolocatie, foto's, oproepen enzovoort). Ook controleren hoe de ander eruitziet.	De partner vragen om geolocatie te activeren zodat de dader kan zien waar de partner is, kan vragen om te bewijzen wat de partner doet of gedaan heeft, heel vaak bellen om te weten wat de partner aan het doen is, met wie en waar. Controle van locatie, sociale netwerken, digitale gegevens enzovoort. De partner verbieden bepaalde kleding te dragen of naar bepaalde plaatsen te gaan.
△ Afzondering	De ander dwingen om thuis of op een andere plaats te blijven, met geweld, logistieke middelen, bedreigingen of psychisch geweld.	De ander verbieden om het huis te verlaten, de partner opsluiten, ervoor zorgen dat de partner niet kan gaan en staan waar die wil (bv. geen geld geven voor de bus, de autosleutels verstopten).
△ Extreme jaloezie	<u>Extreem</u> jaloers zijn op personen die contact hebben met de (ex-)partner.	Voortdurend zorgen dat de ander niet praat of omgaat met bepaalde personen, verbieden om hen te zien of zelfs maar naar hen te kijken.
△ Dieren-mishandeling en bedreigingen tegenover dieren	Fysiek geweld tegen dieren gebruiken of daarmee dreigen.	Dieren mishandelen, geen eten geven, opsluiten enzovoort.

11 - Telefonisch, via de computer, het internet, sociale netwerken enz.

12 - Toestemming zoals gedefinieerd door de Belgische wet.

13 - Het gaat hier om aanranding van de eerbaarheid op afstand, verkrachting op afstand en de verspreiding van seksuele inhoud zonder toestemming van de betrokkene. Er kan meer bepaald sprake zijn van aantasting van de seksuele integriteit of verkrachting 'op afstand', voyeurisme of verspreiding ...

Hoewel het belangrijk is om gevallen van partnergeweld voor het gerecht te brengen zodat er actie kan worden ondernomen tegen de dader, is dit niet altijd de bedoeling van het slachtoffer. Bovendien is het moment en de manier waarop een slachtoffer wordt aangemoedigd om een klacht in te dienen **ALTIJD** delicaat. Er moet steeds worden geluisterd naar wat het slachtoffer wil en die wens moet gerespecteerd worden. Het is ook belangrijk om uit te leggen hoe je een klacht indient en wat er daarna gebeurt, zodat het slachtoffer dit kan begrijpen en een doordachte keuze kan maken.

In sommige gevallen is het om veiligheidsredenen beter om het indienen van een klacht uit te stellen. Een dader die bijvoorbeeld erg opgewonden is en de controle verliest en die een dagvaarding ontvangt na een klacht van diens partner, zou wel eens gewelddadig kunnen reageren. Het omgekeerde is ook mogelijk, namelijk dat diens reactie wat getemperd wordt. Dit zijn allemaal elementen waarmee de evaluator rekening moet houden en die samen met de rest van de informatie bekeken moeten worden.

Soms is het slachtoffer niet van plan om een klacht in te dienen of iets te veranderen, en dan moet die wens gerespecteerd worden. Soms kan het echter zinvol zijn voor het therapeutische proces dat een arts de gewelddaden objectief registreert, zonder dat dit verslag verplicht naar justitie wordt doorgestuurd en de feiten dus gerechtelijk worden vervolgd. Dit verslag kan bewaard worden om het slachtoffer later te beschermen wanneer dat nodig zou zijn of wanneer die achteraf toch nog een klacht wil indienen.

Het bewijs van arbeidsongeschiktheid is belangrijk, zelfs wanneer de betrokkene niet werkt. Het is immers een materieel bewijs van de verwondingen, van het resultaat van het geweld, dat zwaar weegt voor het gerecht.

4. Laatste geweldfeiten tot nu toe

De vierde rubriek betreft de laatste feiten en uitbarstingen van geweld. De hulpverlener verzamelt informatie over de vormen van geweld die werden gebruikt, wanneer ze plaatsvonden en in welke context.

Deze rubriek vertelt meer over de intensiteit van het geweld dat mogelijk al heeft plaatsgevonden voor het gesprek met het slachtoffer. Dit helpt om het geweld, de omvang en het verloop ervan in de juiste context te plaatsen.

5. Rechtvaardiging van het geweld ✱

De vijfde rubriek betreft een risicofactor die kijkt naar de verklaring die de dader of het slachtoffer geeft voor het geweld. Er wordt met andere woorden gepeild naar de manier waarop het gepleegde of ondergaande geweld wordt gerechtvaardigd.

Meestal wordt het geweld door beiden gerechtvaardigd. De situatie wordt explosiever zodra het slachtoffer de gewelddaden niet langer rechtvaardigt en dus evolueert in de richting van empowerment.

Wanneer het geweld dus wel nog gerechtvaardigd wordt door de dader, maar niet meer door het slachtoffer, wordt de situatie zorgwekkend en moet op het evaluatieformulier bij de dader 'ja' en bij het slachtoffer 'nee' worden aangeduid ✱. In een dergelijke situatie is het bovendien erg waarschijnlijk dat het slachtoffer zich daartegen begint te verzetten, waardoor de situatie gevaarlijker wordt.

De rechtvaardiging van geweld verwijst naar de verklaringen die voor dat geweld worden gegeven. In een functionele dynamiek van partnergeweld¹⁴ rechtvaardigen beide partijen het geweld, zodat het zin krijgt.

Hierdoor wordt de dader niet verantwoordelijk gehouden voor het gewelddadige gedrag en ondervindt de dader geen gevolgen van diens daden. De rechtvaardiging moet logisch zijn voor beide partners en voor hun naaste omgeving, als die er is.

We onderscheiden zes soorten rechtvaardigingen:

- **Gender:** gebaseerd op de verwachtingen waaraan een partner traditioneel 'moet voldoen' in een relatie. "Ze heeft het huishouden niet gedaan!".
- **Aard:** gebaseerd op kenmerken die geassocieerd worden met een bepaalde genderidentiteit en die de dominerende partner bevoorrecht ten nadele van het slachtoffer. "Ik ben een man, ik heb behoeften".
- **Systeem:** gebaseerd op de voorrechten die aan de dominerende partner worden toegekend door sociale, religieuze of politieke instellingen. "In mijn cultuur is dit normaal".
- **Uitlokking:** het slachtoffer is verantwoordelijk voor het uitlokken van het gedrag van de dominerende partner. "Ze heeft het zelf uitgelokt door dit te doen".
- **Ontkenning:** gebaseerd op het in diskrediet brengen van het slachtoffer. "Maar dat heb ik niet gedaan, je bent gek!".
- **Victimisatie:** gebaseerd op factoren die buiten de macht en de controle van de dominerende partner liggen, waardoor die het 'slachtoffer' van de omstandigheden wordt. "Ik weet niet hoe ik mezelf moet beheersen, dat is al zo van kinds af aan, dus ik moet wel een of andere ziekte hebben waardoor ik me zo gedraag".

6. Evolutie van het geweld ✨

De zesde rubriek bekijkt hoe het geweld de afgelopen dagen, maanden en jaren is geëvolueerd.

De tool toetst de evolutie van het geweld aan de hand van drie verschillende criteria:

△ **Intensivering van het geweld**

△ **Frequentie van het geweld**

△ **Diversifiëring van het geweld**

△ **Verandering in het gedrag van de dader**

Het eerste criterium, '**intensivering van het geweld**', wordt geselecteerd wanneer de intensiteit van het gepleegde geweld toeneemt. Er is sprake van intensivering zodra een vorm van geweld in intensiteit toeneemt. Bijvoorbeeld wanneer de dader verbaal agressiever wordt. Dit is het geval wanneer het slachtoffer vertelt dat die dagelijks wordt beledigd, maar de laatste dagen ook bedreigingen krijgt en lastiggevallen wordt. Aan dit criterium is onder andere ook voldaan wanneer fysiek geweld in intensiteit toeneemt. Bijvoorbeeld wanneer de dader het slachtoffer eerst klappen gaf, maar nu ook slaat met diens vuisten en/of schopt, wurgt enzovoort. Dit criterium wordt tot slot ook aangeduid wanneer de dader meer beperkingen gaat opleggen aan het slachtoffer en/of het slachtoffer nog meer begint te controleren.

Het tweede criterium, '**frequentie van het geweld**', wordt aangeduid wanneer de gewelduitbarstingen elkaar sneller beginnen op te volgen. Bijvoorbeeld wanneer het geweld niet langer af en toe voorkomt, maar dagelijks. Wanneer het geweld nog steeds even vaak voorkomt als vroeger of wanneer de dader 'altijd al zo geweest is', wordt dit criterium niet geselecteerd. Het geweld wordt in dit geval namelijk niet frequenter.

14 - Volgens het PDP is er sprake van een functionele gewelddynamiek wanneer geweld en dominantie in de relatie gangbaar zijn geworden. Zie theoretische beschouwingen - Het partnerdominantieproces.

Het derde criterium, **'diversifiëring van het geweld'**, wordt aangeduid zodra de dader nieuwe vormen van geweld toepast, bovenop het andere geweld. Bijvoorbeeld wanneer de dader niet langer genoeg neemt met verbaal geweld, maar fysiek geweld begint te gebruiken om diens dominantie te laten gelden en de controle terug te krijgen. Of wanneer de dader niet langer alleen geweld gebruikt tegen voorwerpen, maar het slachtoffer nu ook fysiek aanvalt.

Wanneer dus **een radicale verandering in het gedrag van de dader** wordt opgemerkt, wordt dit criterium geselecteerd. Bijvoorbeeld wanneer de dader niet meer dezelfde is, veranderd is of 'steeds nerveuzer' of 'steeds meer gespannen' wordt. Dit criterium wordt ook geselecteerd wanneer de dader zich na een reeks uitbarstingen van geweld terugtrekt en niets meer van zich laat horen (dit is het 'oog van de storm', zoals verder in de tekst wordt uitgelegd).

Dit subcriterium wordt geselecteerd bij elke verandering, ongeacht of die 'oud' of 'recent' is. De evaluator zal dus met andere woorden dit criterium aanduiden ongeacht of het gedrag van de dader in de afgelopen paar uren of in de afgelopen paar maanden is veranderd. De evaluator zal bovendien in de marge rechts meer context geven.

Het oog van de storm is een rustig gebied in het centrum van een storm. Deze metafoer wordt gebruikt om het moment te illustreren waarop de dader heeft beslist welk scenario die gaat volgen (bijvoorbeeld een moordscenario) en wacht op het moment dat het plan in werking treedt. Net als in het oog van de storm voelt de situatie schijnbaar rustig, terwijl het gevaar eigenlijk heel concreet wordt! Dit begrip vinden we ook terug in theorieën over zelfdoding

In hoeverre denkt de dader na over het eigen gewelddadige en controlerende gedrag?

In deze rubriek tracht de evaluator te achterhalen waar het gewelddadige gedrag vandaan komt en hoe de dader denkt. Op die manier kan die de reacties van de dader of de eventuele acties van het slachtoffer beter inschatten. Handelt de dader bijvoorbeeld bewust, bedachtzaam en weloverwogen, of eerder impulsief?

7. Doodsbedreigingen

De zevende rubriek betreft doodsbedreigingen ten opzichte van het slachtoffer.

Die kunnen uiteraard worden opgenomen in de eerste rubriek, 'geweldshistoriek van het koppel', maar verdienen vanwege hun specifieke aard en gevaarlijkheid extra aandacht. Daarom worden doodsbedreigingen gezien als een aparte risicofactor, die dus afzonderlijk beoordeeld wordt.

Ten eerste maakt de evaluator duidelijk een onderscheid tussen bedreigingen met een mes of met een vuurwapen. Vervolgens maakt die een onderscheid in de bedreigingen op basis van de persoon tegen wie ze gericht zijn. Volgens het evaluatieformulier kunnen de bedreigingen gericht zijn tegen:

- **Het slachtoffer**
- **De dader**
- **Het kind of de kinderen en elke andere persoon die deel uitmaakt van het kerngezin**
- **Eén of meer professionals**

De evaluator kan details over deze doodsbedreigingen toevoegen in de kolom 'opmerkingen en notities'. De datum kan bijvoorbeeld genoteerd worden waarop de laatste bedreigingen werden geuit, hun context enzovoort.

Indien mogelijk geeft de evaluator aan waar de dader zich in het continuüm van het moordscenario bevindt. Dit scenario omvat de volgende fases:

gedachte

idee

scenario

In dit scenario wordt gespeeld naar de gevoelens en gedachten van de dader over de bedreigingen die die uit. We verwijzen in dit verband ook naar het continuüm voor het beoordelen van zelfdodingen.

03 | Daderdimensie

Het derde deel zoomt in op de persoon die het geweld pleegt en belicht verschillende risico- en beschermende factoren. Deze dimensie telt elf rubrieken, die hieronder in detail worden beschreven.

1. Gewelddadige voorgeschiedenis van de dader

De eerste rubriek van de daderdimensie blikt terug op het gewelddadige verleden van de dader (dit is het geweld dat de dader in het verleden zelf heeft gepleegd).

Die geweldfeiten kunnen in verschillende omstandigheden hebben plaatsgevonden. Het evaluatieformulier onderscheidt er vier:

△ In een andere relatie

△ In het gezin of tegenover vrienden

△ In de openbare ruimte, tegenover onbekenden

△ Op het werk

△ Er is ook een categorie **Andere** voor alle situaties waarin de dader gewelddadig gedrag heeft vertoond die niet in een van de vier categorieën thuishoren.

In het formulier kan de evaluator bij geweld in een andere relatie meer details vermelden.

Wanneer de dader een geschiedenis heeft van geweld en dominantie in diens relaties is de kans immers groot dat die gewelddadige en dominante handelingen ook naar toekomstige relaties worden doorgetrokken. De bedoeling is om te peilen naar de geweldantecedenten, de ernst ervan te beoordelen en zo nodig het bomsymbool te omcirkelen in de kolom 'opmerkingen en notities'.

Daarnaast is het nuttig om te weten of de dader in het verleden al geweld heeft gebruikt en daarvoor werd veroordeeld, zodat daarmee rekening kan worden gehouden bij de beoordeling van de gevaarlijkheid.

2. Respect voor het gezag en de wet ★

De tweede risicofactor heeft te maken met het respect dat de dader al dan niet heeft voor de autoriteiten.

★ De dader respecteert de rechterlijke beslissingen, wetten, maatschappelijke regels of regels op het werk niet.

○ De dader vreest de autoriteiten en wil een goed imago behouden tegenover de autoriteiten en de buitenwereld.

De risicofactor is dus het feit dat de dader de wetten, maatschappelijke regels of regels op het werk niet respecteert en één of meer rechterlijke beslissingen die tegen de dader zijn genomen, niet naleeft. Aan de andere kant kan het feit dat de dader de autoriteiten vreest en/of respecteert een beschermende factor zijn, die dus een handvat kan zijn voor latere acties.

Het doel van deze rubriek is om te achterhalen hoe de dader zich tegenover de (justitiële of andere) autoriteiten gedraagt.

De evaluator moet het niet naleven van maatschappelijke regels of regels op het werk en het niet respecteren van één of meer rechterlijke beslissingen wel correct afwegen. Een verkeersovertreding weegt bijvoorbeeld niet even zwaar door als het feit dat de dader het tijdelijke huisverbod niet naleeft, het slachtoffer heeft verkracht of heeft geslagen.

Het is dus belangrijk om te noteren welke regels of beslissingen niet worden nageleefd en ook het tijdstip en de context waarin de feiten zich hebben voorgedaan.

Heeft de dader bijvoorbeeld al één of meer correctionele straffen opgelopen? Of luistert de dader naar diens leidinggevend en op het werk en houdt de dader zich aan het vastgestelde kader en de regels? Of kan het in herinnering brengen van de wet een temperend effect hebben op diens gewelddadig gedrag?

3. Mentale toestand en probleemgedrag

Deze rubriek peilt naar de mentale toestand en het probleemgedrag van de dader. In het evaluatieformulier worden verschillende risico- en beschermende factoren opgesomd.

Het spreekt voor zich dat de evaluator hier geen diagnose moet stellen in verband met de geestelijke gezondheid van de dader. Wanneer de evaluator daar echter meer informatie over heeft, is het wel de bedoeling om die te vermelden.

○ **De dader heeft een goed zelfbeeld, heeft zelfvertrouwen en ziet zichzelf op een positieve manier.**

Dit eerste subcriterium is een beschermende factor en probeert te achterhalen hoe de dader zichzelf ziet.

△ **De dader heeft psychische of psychiatrische problemen.**

Voorbeelden van psychische problemen zijn (maar dit is niet beperkt tot) depressie, pathologische impulsiviteit en alexithymie.¹⁵ Psychiatrische problemen zijn allerlei mentale aandoeningen zoals schizofrenie, bipolariteit en psychopathie.

✱ **De dader heeft zelfmoordgedachten, dreigt met zelfmoord of heeft zelfmoord proberen plegen.**

Belangrijk hier is om te noteren hoe lang die gedachten, bedreigingen of pogingen al aanwezig zijn en aan te geven of de gedachten of ideeën een risico lijken in te houden om ernaar te handelen en of er al zelfmoordpogingen (ZP) werden ondernomen.

✱ **Met het risico anderen mee de dood in te sleuren.**

✱ **De dader zegt niets meer te verliezen hebben.**

△ **De dader heeft een problematisch gebruik of een verslaving.**

Dit laatste punt is een risicofactor en het is dus belangrijk om in de tabel het type en de frequentie van het gebruik te vermelden.

Bij de zelfmoordgedachten kan de evaluator de urgentie van de situatie beoordelen door na te gaan of het gaat om voorbijgaande gedachten, een idee dat concreter wordt (de dader denkt er steeds vaker aan) of 'HWW'. De afkorting 'HWW' verwijst naar het 'Hoe - Waar - Wanneer' van de daad van zelfmoord. Hoe dichterbij het 'Wanneer' bij het heden ligt, hoe groter de urgentie. Van dit tijdsbestek hangt ook af welke acties er ondernomen moeten worden.

4. Traumatische en gewelddadige voorgeschiedenis van de dader uit diens kindertijd of verleden

De derde rubriek betreft een risicofactor en kijkt eveneens naar het verleden van de dader, maar vanuit een andere invalshoek: er wordt gekeken naar de traumatische en gewelddadige geschiedenis waarvan die in het verleden en tijdens diens kindertijd mogelijk het slachtoffer is geweest. Het kan gaan om verwaarlozing of mishandeling, maar ook om geweld waaraan de dader als kind werd blootgesteld (zoals partnergeweld) of geweld dat rechtstreeks tegen het kind werd gepleegd (in eender welke vorm).

Deze handelingen werden gepleegd door:

△ **Een ouder of familielid, binnen het gezin**

△ **Door een ex-partner**

△ **Door een derde**

¹⁵ - Alexithymie is het onvermogen om de eigen emoties en die van anderen te herkennen.

Het feit dat iemand in het verleden het slachtoffer of getuige is geweest van geweld kan verschillende gevolgen hebben voor iemands ontwikkeling en copingstijlen.¹⁶ Hier kijken we vooral naar de gevolgen die gedrag dat gerelateerd is aan geweld kunnen veranderen en beïnvloeden en dus een effect hebben op bepaalde co-morbiditeiten¹⁷ die verband houden met partnergeweld. Het gebruik van psychotrope middelen is bijvoorbeeld een veel voorkomend probleem bij personen met traumatische ervaringen.

Het slachtoffer geweest zijn van geweld kan ook een bepaald kader aantonen, namelijk een kader dat zegt dat geweld een goede reactie is op onaanvaardbaar gedrag. Dit toont vooral aan dat geweld een gedrag is om conflicten op te lossen, waarbij er geen ruimte wordt gelaten om ander conflictregulerend of emotioneel regulerend gedrag aan te leren.

Momenteel wordt er veel aandacht besteed aan de psychische gevolgen van geweld bij volwassenen die als kind werden misbruikt of verwaarloosd. Dit soort ervaringen laat sporen na, die zowel positief als negatief kunnen zijn. Het is goed mogelijk dat iemand met dergelijke ervaringen er alles aan zal doen om te vermijden dat diezelfde patronen zich herhalen. Maar het kan ook zijn dat die persoon deze patronen blijft voortzetten, ook al heeft die daaronder geleden.

De situatie zal, afhankelijk van de beleving van de betrokkene, anders en gericht aangepakt moeten worden.

Dit helpt ons te begrijpen waar gewelddadig gedrag vandaan komt, maar legitimeert het op geen enkele manier.

5. Afhankelijkheid van de dader ten aanzien van het slachtoffer

De vijfde rubriek onderzoekt de afhankelijkheid van de dader ten aanzien van het slachtoffer.

Het betreft hier opnieuw een risicofactor waarvan de bedoeling is om te achterhalen in welke mate de dader afhankelijk is van het slachtoffer. Die afhankelijkheid kan immers de dynamiek tussen de twee (ex-)partners beïnvloeden.

De term 'afhankelijkheid' verwijst naar een relatie tussen twee dingen, waarbij het ene afhangt van het andere. Met andere woorden, zonder het ene komt het andere in de problemen. Dit kan zo'n groot probleem zijn dat de situatie onleefbaar wordt. De dader kan dus niet 'normaal' functioneren zonder het slachtoffer. Die afhankelijkheid kan zich op verschillende niveaus situeren:

- △ **Financieel:** de dader heeft het slachtoffer financieel nodig. De dader heeft bijvoorbeeld het inkomen van het slachtoffer nodig hebben om eten, medicijnen en andere dingen te kopen.
- △ **Materieel:** de dader heeft het slachtoffer nodig om een dak boven het hoofd, een verblijfplaats, een voertuig enzovoort te hebben.
- △ **Administratief:** de dader heeft het slachtoffer nodig om een verblijfsstatuut te krijgen, om vrijgelaten te worden uit de gevangenis, omdat het slachtoffer de dader een bepaalde maatschappelijke status verleent (d.w.z. een bepaalde levensstijl, een bepaalde erkenning) enzovoort.
- △ **Affectief/emotioneel:** de dader zegt verliefd te zijn op het slachtoffer en zich geen leven zonder het slachtoffer te kunnen voorstellen.
- △ **Ten aanzien van de kinderen:** om het hoederecht over de kinderen te hebben, om ze te zien; de dader maakt zichzelf wijs dat dit nodig is voor hun evenwicht of voelt zich niet in staat om ze alleen op te voeden.

16 - Copingstijlen zijn de reacties, handelingen en gedragingen die een persoon toepast om met een problematische of kritieke situatie om te gaan.

17 - Een combinatie van twee of meer frequent waargenomen ziekten of symptomen.

- △ Bij **'Andere'** kan een andere afhankelijkheid worden vermeld die niet in het rijtje hierboven thuishoort.
- **'Geen'** wordt aangeduid wanneer de dader zichzelf in staat ziet om in diens eigen basisbehoeften te voorzien.

6. Het sociale netwerk van de dader (familie, vrienden, naaste omgeving)

Dit punt kijkt naar het SOCIALE netwerk van de dader, meer bepaald familie, vrienden, collega's en bureu.

Eerst wordt het bestaan ervan beoordeeld:

- △ Als de dader geen sociaal netwerk heeft en geïsoleerd is, wordt de eerste optie **'onbestaand'** aangeduid.
 - Heeft de dader wel een sociaal netwerk, dan wordt de tweede optie **'bestaand'** aangeduid.

Als de dader een sociaal netwerk om zich heen heeft, moet de evaluator vervolgens bepalen welk effect dit netwerk op de dader heeft.

Er zijn twee mogelijkheden:

- △ Ofwel is dit netwerk **een druk, een risico**.
Deze optie wordt aangeduid wanneer het netwerk het gewelddadige of afwijkende gedrag van de dader aanvaardt of die daarin steunt. Bijvoorbeeld wanneer personen uit diens omgeving beïnvloed worden door genderstereotypen en geweld tegen anderen aanvaarden.
In dergelijke omstandigheden kan de dader GEEN beroep op diens netwerk doen om het gewelddadige gedrag te stoppen; dit is dus een risicofactor.

NB: wanneer de naaste omgeving als een risicofactor wordt gezien, maar er toch minstens één aanspreekpunt is, moet dit worden aangegeven.

- Ofwel is het **een hulpmiddel**.
Deze optie wordt aangeduid wanneer het netwerk zich bewust is van het probleem, stelling neemt tegen het geweld en de dader wil helpen.
In dergelijke omstandigheden kan de dader WEL een beroep op diens netwerk doen om het gewelddadige gedrag te stoppen; dit is dus een beschermende factor.

De laatste twee punten zijn beschermende factoren:

- De eerste optie betreft **de moeilijkheden en emoties** van de dader. Kan de dader ze **benoemen en er met diens netwerk over praten**, dan wordt deze optie aangeduid.
- De tweede optie betreft **geweldfeiten**. Als de dader diens gewelddadige gedachten of handelingen kan **benoemen en er met diens netwerk over praten**, wordt deze optie aangeduid.

Het is essentieel om te kijken naar het sociale netwerk van de dader. Als de dader omringd wordt door personen die ook gewelddadig gedrag vertonen en legitimeren, zal dit netwerk geen hulpmiddel zijn om de dader te helpen verantwoordelijkheid te nemen en te veranderen. Omgekeerd is het identificeren van een aanspreekpunt of vertrouwenspersoon in het netwerk van de dader erg nuttig en dit kan dus een beschermende factor zijn.

7. Het professionele netwerk (psycho-medisch-sociale sector, politie en justitie)

Deze rubriek onderzoekt of de dader een professioneel netwerk rond zich heeft en hoe dit is opgebouwd. De bedoeling is om na te gaan of professionals gespecialiseerd in partnergeweld al dan niet werken met de dader, of de dader al is gaan aankloppen bij professionals uit een of andere sector (psycho-medisch-sociaal, politie of justitie). Bijvoorbeeld: een vzw, een OCMW, een psycholoog, een maatschappelijk werker, een apotheker, een advocaat, een opvoeder, een gezondheidswerker of andere hulpverlener.

In het evaluatieformulier worden verschillende opties voorgesteld, naargelang de dader:

- **Toegang heeft tot het netwerk en weet bij wie die terecht kan.**
Wanneer aan dit criterium is voldaan, is het zinvol om te noteren op wie de dader een beroep heeft gedaan en op welk moment de dader bij die persoon of dienst is gaan aankloppen.

△ **Beperkte toegang heeft tot informatie.**

Bijvoorbeeld wanneer de dader weinig of geen kennis heeft van de wet, diens rechten en plichten en de werking van het rechtssysteem, wanneer de dader niet op de hoogte is van de verschillende diensten die op korte en lange termijn kunnen ondersteunen of helpen, of wanneer die niet op de hoogte is van hulplijnen die gespecialiseerd zijn in partnergeweld.

△ **Beperkte toegang heeft tot hulpmiddelen.**

Bijvoorbeeld wanneer de dader één of meer stappen niet durft te zetten omdat die de taal niet voldoende beheerst of omdat die technologische of logistieke problemen ondervindt (de dader heeft geen toegang tot een telefoon, het internet of een vervoermiddel).

△ **Er weinig of geen coördinatie is tussen de verschillende diensten.**

Dit subcriterium wordt bijvoorbeeld geselecteerd wanneer de dader verschillende stappen heeft ondernomen bij verschillende diensten en niet meer weet waar die terecht kan voor hulp. Het wordt ook aangeduid wanneer de dader in contact is met een specifieke hulpverlener en die hulpverlener de dader niet doorverwijst naar een dienst die gespecialiseerd is in partnergeweld.

△ **Al heeft proberen aankloppen bij het netwerk, maar dit mislukt is.**

Dit laatste punt verwijst naar situaties waarin de dader al contact heeft opgenomen met een dienst, maar dat contact om verschillende redenen niet aan diens verwachtingen en noden voldeed. Bijvoorbeeld omdat de dader niet klaar was om de aangeboden hulp aan te grijpen (omdat die niet strookte met diens eigen realiteit). Dit is een belangrijk punt om in gedachten te houden, omdat het eventuele terughoudendheid bij de dader in een latere fase kan verklaren.

8. Relatie van de dader met geweld

Deze achtste rubriek onderzoekt hoe de dader tegenover diens eigen gewelddadige gedrag staat. Naargelang de visie van de dader kunnen bepaalde hefbomen als beschermende factor worden ingezet.

Belangrijk hier is om na te gaan of de dader:

- ☐ **Erkent dat er sprake is van geweld tegenover diens (ex-)partner** en dat diens gedrag problematisch is en dit onder woorden kan brengen.
- ☐ **Verantwoordelijkheid neemt voor diens gewelddaden.**
- ☐ **Open staat voor hulp.**
- ☐ **De alarmsignalen en triggers voor diens gewelddadig gedrag herkent.**
- ☐ **Een alternatief scenario en de nodige tools heeft om geweld in de toekomst te vermijden.**

△ **Een volgend geweldscenario heeft voorbereid.**

NB: wanneer je geen idee hebt wat de dader denkt, is het goed om dit aan te geven in de linkerkolom van het evaluatieformulier.

9. Relatie van de dader met diens (ex-)partner

Deze negende rubriek groepeerde drie beschermende factoren en tracht te achterhalen wat de dader over diens (ex-)partner denkt.

- ☐ **De dader erkent de autonomie van diens (ex-)partner en het feit dat de (ex-)partner zonder de dader kan leven.** De dader ziet de ander niet als een object, maar als een volwaardig persoon, die alleen kan leven.
- ☐ **De dader schat de (ex-)partner naar waarde als ouder.** De dader erkent de rol van de ander en kwaliteiten als ouder.
- ☐ **De dader beseft welke impact het geweld op de (ex-)partner en de rest van het gezin heeft.** Deze optie wordt aangeduid wanneer de dader zich bewust is van de gevolgen van diens daden voor het slachtoffer en hun omgeving.

10. Andere risicofactoren waarmee rekening moet worden gehouden

De onderdelen in deze rubriek hebben betrekking op de dader en kunnen risicofactoren zijn in de situatie waar de evaluator mee te maken heeft die niet in de vorige onderdelen aan bod zijn gekomen. De dader weet bijvoorbeeld wanneer diens (ex-)partner werkt, is al onaangekondigd op de werkplek van de (ex-)partner verschenen, kent het woon-werktraject enzovoort.

11. Andere beschermende factoren waarmee rekening moet worden gehouden

Factoren die zinvol zijn voor de dader, die de dader kunnen beschermen tegen een volgende gewelduitbarsting of die een hulpmiddel kunnen zijn om het geweld te stoppen. De dader maakt zich bijvoorbeeld zorgen over diens rol als ouder en de opvoeding van diens kinderen is belangrijk voor de dader.

04 | Slachtofferdimensie

Het vierde deel zoomt in op het slachtoffer van het geweld en belicht verschillende risico- en beschermende factoren. Deze dimensie bevat elf rubrieken die hieronder uitvoerig worden beschreven.

1. Angsten en vrees van het slachtoffer

Deze rubriek betreft een risicofactor en peilt naar de angsten van het slachtoffer. De perceptie van het slachtoffer over de situatie is belangrijk en moet van alle kanten worden bekeken.

Daarom is deze risicofactor onderverdeeld in verschillende subcriteria, naargelang waar het slachtoffer precies bang voor is. Het slachtoffer vreest onder meer:

△ **Een confrontatie met de dader.** Dit eerste subcriterium wordt aangeduid wanneer het slachtoffer bang is om geconfronteerd te worden met de dader, die te ontmoeten, die tegen het lijf te lopen of een nieuwe gewelduitbarsting van de dader te ondergaan. Het slachtoffer kan daardoor vermijdingsgedrag gaan vertonen (het slachtoffer vermijdt plaatsen waar die de dader kan tegenkomen of doet alles wat de dader vraagt om de spanning niet op te drijven).

△ **Opnieuw het slachtoffer te worden van geweld. Het slachtoffer leeft constant in een klimaat van angst en vreest voor de eigen veiligheid.** Dit subcriterium wordt aangeduid wanneer het slachtoffer schrik heeft voor de dader en bang is dat die opnieuw geweld zal gebruiken.

✱ Voor eigen leven.

Dit subcriterium wordt aangeduid wanneer het slachtoffer bang is om te sterven, om gedood te worden door de dader of wanneer het slachtoffer denkt dat de dader hen heel binnenkort zal doden.

△ **Voor de veiligheid van de kinderen** (of andere leden van het kerngezin).

✱ **Voor het leven van de kinderen** (of andere leden van het kerngezin). Dit laatste subcriterium is aanwezig wanneer het slachtoffer bang is dat de dader de kinderen of een ander lid van het gezin iets zal aandoen.

△ **Het hoederecht over de kinderen te verliezen.**

Het is heel belangrijk om rekening te houden met de emoties van het slachtoffer (angst, verdriet, wanhoop). Je mag nooit vergeten dat het slachtoffer zich heel bewust is van de eigen situatie, ook al lijken de verklaringen soms onsamenvattend, tegenstrijdig en vaag.

2. Verzet bij het slachtoffer

De tweede rubriek betreft een risicofactor die het verzet bij het slachtoffer tegen het gewelddadige gedrag van de dader beoordeelt. Globaal is aan dit criterium voldaan wanneer het slachtoffer probeert het gedrag van de dader te veranderen, tegen de dader in te gaan of zich tegen de dader te verzetten. ✱

In werkelijkheid kan deze risicofactor verschillende reacties bij het slachtoffer triggeren: onderhandeling, tegenwerking en verzet in strikte zin.

Dit is het geval wanneer het slachtoffer probeert:

△ Het gedrag van de dader te veranderen door te onderhandelen. Het slachtoffer **onderhandelt** bijvoorbeeld met de dader om die te vragen zich te laten behandelen voor diens agressie of verslavingsproblemen; het slachtoffer onderhandelt met de dader om buiten te kunnen gaan, om bepaalde personen te kunnen zien, om naar het werk te gaan enzovoort. Die onderhandelingen kunnen gevarieerd zijn en hangen af van de wensen van het slachtoffer.

✱ **Ingaan tegen de dader:** het slachtoffer oefent dan tegenmacht uit. Het slachtoffer probeert met andere woorden de pogingen van de dader om te domineren en te controleren tegen te gaan, maar blijft wel in de relatie. Het slachtoffer beslist bijvoorbeeld om dingen te doen die die normaal van de dader niet mag doen om zo een reactie van de dader uit te lokken. Wanneer de dader bijvoorbeeld zegt dat het slachtoffer diens vrienden en familie niet mag zien of niet meer mag gaan werken, doet die dat toch en laat die dat weten aan de dader. Of wanneer het slachtoffer beslist om bepaalde kledingstukken wel of niet meer te dragen, ondanks de expliciete instructies van de dader. Het slachtoffer blijft in de relatie en reageert op de dader.

In het kader van die tegenmacht die het slachtoffer nu begint uit te oefenen kan die zich gewelddadig gedragen tegenover de dader. Op dat moment kan het gebeuren dat dader en slachtoffer tegelijk klacht indienen voor slagen en verwondingen. Het is daarom noodzakelijk om niet te focussen op één feit, maar rekening te houden met de context van de relatie om de mechanismen die hier spelen volledig te begrijpen.

Dit criterium wordt ook aangeduid wanneer het slachtoffer zelf agressief gedrag vertoont. Bijvoorbeeld wanneer het

slachtoffer de dader begint te bedreigen of die slaat. Het slachtoffer kan die houding aannemen in een poging om zichzelf te verdedigen, om zichzelf veilig te stellen of om duidelijk te maken dat die er genoeg van heeft.

✱ **Verzet** tegen het gedrag: in dit geval **verzet** het slachtoffer zich echt. Dit is het geval wanneer het slachtoffer aandacht begint te hebben voor de eigen noden en verlangens, zich begint te ontplooien en ook een leven opbouwt buiten de relatie met de dader. Het slachtoffer wijst de dader bijvoorbeeld af en geeft die geen of minder aandacht. Of het slachtoffer beslist dat die de dader niet meer wil zien en de dader wil verlaten en blokkeert het telefoonnummer en blokkeert de dader op social media. Dit gedrag plaatst het slachtoffer op die manier buiten de relatie.

Het is belangrijk om in gedachten te houden dat elke actie¹⁸ van het slachtoffer een reactie bij de dader zal uitlokken. Het is dus aangeraden om voorzichtig te zijn en te anticiperen.

Deze reacties van het slachtoffer, namelijk onderhandeling, tegenmacht en verzet, zijn allemaal beschermingsstrategieën. Het is belangrijk om ze te analyseren om de dynamiek van het partnergeweld te begrijpen en het slachtoffer zo goed mogelijk bij te staan.

Dit betekent dat als het slachtoffer de relatie met de dader probeert te herstellen, het slachtoffer bepaalde dingen kan afdwingen in ruil voor diens terugkeer. In dat geval is het belangrijk dat wat het slachtoffer heeft afgedwongen ook rechtstreeks voordelig is voor het slachtoffer zelf. Zo is het bijvoorbeeld wenselijk dat het slachtoffer onderhandelt over een drankje met vrienden in plaats van over een therapeutische behandeling voor de dader.

Wat andere reacties betreft, geven we de voorkeur aan verzet boven tegenmacht. In het eerste geval concentreert het slachtoffer zich weer op zichzelf en probeert die uit de relatiedynamiek te stappen. In het tweede geval is alles wat er gebeurt direct gekoppeld aan de dader, waardoor de relatiedynamiek nog wordt versterkt.

Deze reacties worden beschreven in het partnerdominantieprocesmodel (PDP).

3. Mentale toestand en probleemgedrag ✱

Deze rubriek peilt naar de mentale toestand en het probleemgedrag van het slachtoffer en is onderverdeeld in verschillende risico- en beschermende factoren die hieronder wordt toegelicht.

Het spreekt voor zich dat de evaluator hier geen diagnose moet stellen in verband met de geestelijke gezondheid van het slachtoffer. Wanneer de evaluator daar echter meer informatie over heeft, is het wel de bedoeling om die te vermelden.

○ **Het slachtoffer heeft een goed zelfbeeld, heeft zelfvertrouwen en ziet zichzelf op een positieve manier.**

Dit eerste subcriterium is een beschermende factor en peilt naar het zelfbeeld van het slachtoffer.

○ **Het slachtoffer vindt van zichzelf dat die in staat is om zelf dingen te ondernemen.**

Dit tweede subcriterium is ook een beschermende factor en verwijst naar het begrip 'empowerment', wat betekent dat een persoon weer macht en controle krijgt over diens leven, gedachten en daden. Het slachtoffer wordt bijvoorbeeld steeds zelfstandiger, mondiger en meer gefocust op zichzelf.

△ **Het slachtoffer is bang, angstig en voelt zich geterroriseerd.**

Die angst kan zich op verschillende manieren uiten. Bijvoorbeeld door te huilen, schreeuwen, nerveus lachen, verbale uiting van ervaringen, verdriet, opwindend enzovoort.

△ **Het slachtoffer is in shock, blokkeert, kan zich niet meer goed uitdrukken, is verbijsterd.**

Dit criterium wordt bijvoorbeeld aangeduid wanneer het slachtoffer niet meer kan denken en handelen en dus emotioneel en cognitief 'verdoofd' is.

△ **Het slachtoffer ervaart geen emoties meer, staat op automatische piloot, vertelt het verhaal emotioneel en verkeert in een toestand van dissociatie.**

Dit criterium wordt bijvoorbeeld aangeduid wanneer het slachtoffer zich de ernst van de situatie niet lijkt te realiseren en een veranderende perceptie heeft van zichzelf of wat die heeft meegemaakt. Hun reacties zijn

18 - Met actie bedoelen we zowel het feit dat het slachtoffer iets doet als het feit dat het slachtoffer iets niet doet wat op dat moment door de dader wordt gevraagd of verwacht.

schijnbaar normaal, maar zijn eerder mechanisch en niet aangepast aan de situatie. Het slachtoffer begint bijvoorbeeld af te wassen of het bloed van de keukenvloer te schrobben terwijl de politie in het huis is.

△ **Het slachtoffer uit woede of haat, verklaart dat die zich niet wil laten doen of terug wil vechten.**

Sommige slachtoffers kunnen uiting geven aan dergelijke emoties of zo'n uitspraken doen. Het is echter belangrijk om ze in de juiste context te plaatsen. Ze kunnen een teken zijn van grootsprekerij. Ze geven het slachtoffer met andere woorden een vals gevoel van macht, maar wanneer het slachtoffer geconfronteerd wordt met de dader of de situatie zal die zich compleet anders gedragen.

△ **Het slachtoffer heeft één of meer psychische of psychiatrische problemen.**

In het evaluatieformulier worden enkele voorbeelden gegeven. Psychische problemen zijn onder andere depressie, alexithymie of impulsiviteit. Psychiatrische aandoeningen zijn bijvoorbeeld schizofrenie, bipolaire stoornis en autismespectrumstoornis. Partnergeweld is een potentieel traumatische gebeurtenis, wat betekent dat die kan leiden tot posttraumatische stressstoornis (PTSS) of extreme stressstoornissen (DESNOS)¹⁹, wat een traumatische reactie is op de herhaling en voortdurende van het geweld.

✱ **Het slachtoffer heeft zelfmoordgedachten, dreigt met zelfmoord of heeft zelfmoord proberen plegen.**

Belangrijk hier is om te noteren hoe lang die gedachten, bedreigingen of pogingen al aanwezig zijn en aan te geven of de gedachten of ideeën een risico lijken in te houden om ernaar te handelen en of er al zelfmoordpogingen (ZP) werden ondernomen. Er moet ook aandacht worden besteed aan het begrip **gedwongen zelfmoord**²⁰ van het slachtoffer.

✱ **In het formulier kan de evaluator ook aangeven of er een risico bestaat dat nog andere personen gedood zullen worden.**

△ **Problematisch gebruik of verslaving.**

Dit laatste punt is een risicofactor en het is dus belangrijk om in de tabel het type en de frequentie van het gebruik te vermelden.

Hiernaast worden drie reacties opgesomd die kunnen wijzen op acute stress.

Het is belangrijk om ze in gedachten te houden en ze van elkaar te onderscheiden, zodat ze niet verkeerd worden geïnterpreteerd. Acute stress kan er ook toe leiden dat de betrokkene zich de feiten niet meer kan herinneren. Dit gedrag kan atypisch lijken, maar is normaal in situaties van partnergeweld.

We geven mee dat een posttraumatische stressstoornis (PTSS) een mogelijke reactie is op een potentieel traumatische gebeurtenis. De DSM-V²¹ maakt melding van allerlei symptomen, zoals pervasieve symptomen, vermijdingsgedrag, veranderde cognitie en stemming en veranderde alertheid en reactiviteit. De ICD-11²² deelt deze symptomen in bij een van de volgende drie categorieën: herbeleving, vermijding en hyperwaakzaamheid. Om van een posttraumatische stressstoornis te kunnen spreken, moeten deze symptomen volgens beide referenties aanwezig zijn over een periode van meerdere weken en moeten ze leiden tot ingrijpende persoonlijke, familiale, professionele of andere problemen.

De gevolgen van DESNOS, waarbij het gaat om een complex trauma als gevolg van herhaalde schadelijke gebeurtenissen of gebeurtenissen over een langere periode, uiten zich als veranderingen van de persoonlijkheid, de relatie met zichzelf, de relatie met anderen, de wereld en het tijdsbegrip.

Bij problematisch gebruik of verslaving is het belangrijk om te weten dat slachtoffers van partnergeweld een veel groter risico lopen om afhankelijk te worden van alcohol of andere psychofarmaca, zowel remmende als ontremmende middelen.

19 - Disorders of Extreme Stress Not Otherwise Specified.

20 - Er is sprake van gedwongen zelfmoord wanneer het slachtoffer omwille van de dreigementen en dwingende controle van de dader zelfmoord als enige uitweg ziet uit het geweld.

21 - Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, vijfde versie.

22 - ICD 11: International Classification of Diseases, elfde editie.

4. Traumatische en gewelddadige voorgeschiedenis van het slachtoffer uit diens kindertijd of verleden

De eerste rubriek betreft een risicofactor en peilt naar de traumatische en gewelddadige voorgeschiedenis van het slachtoffer. Het kan gaan om verwaarlozing of mishandeling, maar ook om geweld waaraan het slachtoffer als kind werd blootgesteld (zoals partnergeweld) of geweld dat rechtstreeks tegen het kind werd gepleegd (in eender welke vorm). Deze handelingen werden gepleegd door:

△ Een ouder of familielid, binnen het gezin

△ Door een ex-partner

△ Door een derde

5. Gezondheidstoestand van het slachtoffer

Deze rubriek betreft een risicofactor en kijkt naar de gezondheidstoestand van het slachtoffer. Partnergeweld heeft niet alleen mentale gevolgen voor het slachtoffer (zie punt 5) maar ook fysieke. Het doel van deze rubriek is om die fysieke gevolgen in kaart te brengen. Het kan gaan om:

△ Zichtbare verwondingen

Bijvoorbeeld: blauwe plekken, breuken.

△ Pijn

△ Terugkerende somatische klachten

Bijvoorbeeld: fibromyalgie (dit is een chronisch pijnsyndroom), chronisch vermoeidheidssyndroom enzovoort.

Dagelijks geweld kan een grote impact hebben op de gezondheidstoestand van het slachtoffer.

Het is daarom belangrijk om alert te zijn voor bepaalde klachten en niet te aarzelen om het onderwerp geweld bij de gesprekspartner aan te kaarten.

Hieronder vind je een voorbeeld van een gesprek dat als leidraad gebruikt kan worden om het onderwerp aan te snijden (Voyer, Delbreil en Senon, 2014 en Handleiding bij de meldcode partnergeweld van het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, 2021):

“Ik zou je graag enkele vragen willen stellen die misschien vervelend zijn om te beantwoorden. Toch vind ik dat ik ze je als arts moet voorleggen.” Of nog: “Ik vraag ernaar omdat we in sommige gezinnen zien dat er bij stress op een verkeerde manier ruzie wordt gemaakt en dit soms uit de hand kan lopen. Mocht dit het geval zijn dan kan je daarvoor in vertrouwen bij mij terecht.”

- Hoe gaat het thuis?

Zijn er soms spanningen?

- Heb je je ooit onveilig gevoeld thuis?

- Heeft iemand je thuis ooit gekwetst of geprobeerd te kwetsen op welke manier dan ook?

- Hoe loopt het tussen jou en je partner?

- Op welke manier maken jullie ruzie?
En loopt dat wel eens uit de hand?

- Ben je bang voor je partner?

In sommige veiligheidsplannen worden drie belangrijke vragen meegegeven die je bij de minste twijfel kunt stellen:

- Ben je veilig als je terug naar huis gaat?

- Waar ben je precies bang voor?
Waarmee heeft hij je bedreigd?

- Zijn er bedreigingen geweest tegenover de kinderen?

6. Afhankelijkheid van het slachtoffer ten aanzien van de dader

Deze rubriek betreft een risicofactor en onderzoekt in hoeverre het slachtoffer afhankelijk is van de dader.

De term 'afhankelijkheid' verwijst naar een relatie tussen twee dingen, waarbij het ene afhangt van het andere. Met andere woorden, zonder het ene komt het andere in de problemen. Dit kan zo'n groot probleem zijn dat de situatie onleefbaar wordt. Het slachtoffer kan dus niet 'normaal' functioneren zonder de dader.

De afhankelijkheid van het slachtoffer ten aanzien van de dader kan verschillende vormen aannemen:

- △ **Financieel:** het slachtoffer heeft de dader financieel nodig. Het slachtoffer heeft bijvoorbeeld het inkomen van de dader nodig om eten, medicijnen en andere dingen te kopen.
- △ **Materieel:** het slachtoffer heeft de dader nodig om een dak boven het hoofd, een verblijfplaats, een voertuig enzovoort te hebben.
- △ **Administratief:** het slachtoffer heeft de dader nodig om een verblijfsstatuut te krijgen, om vrijgelaten te worden uit de gevangenis, omdat de dader het slachtoffer een bepaalde maatschappelijke status verleent (d.w.z. een bepaalde levensstijl, een bepaalde erkenning) enzovoort.
- △ **Affectief/emotioneel:** het slachtoffer is verliefd op de dader en kan zich geen leven zonder die voorstellen.
- △ **Ten aanzien van de kinderen:** om het hoederecht over de kinderen te hebben, om ze te zien; het slachtoffer maakt zichzelf wijs dat dit nodig is voor hun evenwicht of ziet zich niet in staat om de kinderen alleen op te voeden.
- Bij **'Andere'** kan een andere afhankelijkheid worden vermeld die niet in het rijtje hierboven thuishoort.
- **'Geen'** wordt aangeduid wanneer het slachtoffer zichzelf in staat ziet om in de eigen basisbehoeften te voorzien. Dit is een beschermende factor die wordt aangeduid wanneer het slachtoffer alles lijkt te hebben wat het nodig heeft.

7. Het sociale netwerk (familie, vrienden, naaste omgeving)

Dit punt kijkt naar het SOCIALE netwerk van het slachtoffer, meer bepaald de familie, vrienden en naaste omgeving, collega's en burens.

Eerst wordt het bestaan ervan beoordeeld:

- △ Als het slachtoffer geen sociaal netwerk heeft en geïsoleerd is, wordt de eerste optie **'onbestaand'** aangeduid.
 - Heeft het slachtoffer wel een sociaal netwerk, dan wordt de tweede optie **'bestaand'** aangeduid.

Als het slachtoffer een sociaal netwerk om zich heen heeft, moet de evaluator vervolgens bepalen welk effect dit netwerk op het slachtoffer heeft. Er zijn twee mogelijkheden:

- △ Ofwel is dit netwerk **een druk, een risico**. Deze optie wordt aangeduid wanneer het netwerk het gewelddadige of afwijkende gedrag van de dader aanvaardt of de dader daarin steunt. Bijvoorbeeld wanneer personen uit de omgeving van het slachtoffer beïnvloed worden door genderstereotypen en geweld tegen vrouwen aanvaarden. Deze optie wordt ook aangeduid als het slachtoffer onder druk staat van familie, gemeenschap, cultuur of samenleving. Bijvoorbeeld wanneer het slachtoffer geen hulp durft te vragen of een klacht durft in te dienen over het geweld dat die heeft ondergaan om de eer van de familie te beschermen.

In dergelijke omstandigheden kan het slachtoffer GEEN beroep op het netwerk doen om het gewelddadige gedrag te stoppen of om zich daartegen te beschermen; dit is dus een risicofactor.

NB: wanneer de naaste omgeving als een risicofactor wordt gezien, maar er toch minstens één aanspreekpunt is, moet dit worden aangegeven.

- Ofwel is het **een hulpmiddel**. Deze optie wordt aangeduid wanneer het netwerk zich bewust is van het probleem, stelling neemt tegen het geweld en het slachtoffer (of de dader) wil helpen.

In dergelijke omstandigheden kan het slachtoffer WEL een beroep op het netwerk doen om het gewelddadige gedrag te stoppen of om zich daartegen te beschermen; dit is dus een beschermende factor.

De laatste twee punten, die beschermende factoren zijn, behandelen tot slot wat het slachtoffer deelt met diens sociale netwerk.

- De eerste optie betreft de **problemen en emoties** waarmee het slachtoffer te maken krijgt. Als het slachtoffer dat kan benoemen en er met diens netwerk over kan praten, wordt deze optie aangeduid.
- De tweede optie betreft de **gewelddaden**. Als het slachtoffer dat kan benoemen en met diens netwerk over het geweld kan praten, wordt deze optie aangeduid.

Zich vragen stellen bij het sociale netwerk van het slachtoffer is erg belangrijk, omdat we geneigd zijn te denken dat het hebben van een netwerk sowieso beter is. Als dat netwerk echter niet ondersteunend en dus geen hulpmiddel is, moeten er andere maatregelen worden genomen om het slachtoffer goed te omringen en te steunen.

Zo kan de moeder van het slachtoffer bijvoorbeeld tegen het slachtoffer zeggen dat als de dader zo tegen hen doet, het slachtoffer wel iets verkeerd moet hebben gedaan, of dat het slachtoffer moeite moet doen om de relatie beter te maken. Hierdoor schuift ze de schuld af op het slachtoffer, terwijl ze het geweld van de dader aanvaardt.

8. Het professionele netwerk (psycho-medisch-sociale sector, politie en justitie)

Deze rubriek onderzoekt of het slachtoffer een professioneel netwerk rond zich heeft en hoe dit is opgebouwd. De bedoeling is om na te gaan of professionals gespecialiseerd in partnergeweld al dan niet werken met het slachtoffer, of het slachtoffer al is gaan aankloppen bij professionals uit een of andere sector (psycho-medisch-sociaal, politie of justitie). Bijvoorbeeld: een vzw, een OCMW, een psycholoog, een maatschappelijk werker, een apotheker, een advocaat, een opvoeder, een gezondheidswerker of andere hulpverlener.

In het evaluatieformulier worden verschillende opties voorgesteld, naargelang het slachtoffer:

- **Toegang heeft tot het netwerk en weet bij wie die terecht kan.** Wanneer aan dit criterium is voldaan, is het zinvol om te noteren op wie het slachtoffer een beroep heeft gedaan en op welk moment het slachtoffer bij die persoon of dienst is gaan aankloppen.

- △ **Beperkte toegang heeft tot informatie.** Bijvoorbeeld wanneer het slachtoffer weinig of geen kennis heeft van de wet, hun rechten en plichten en de werking van het rechtssysteem, wanneer het slachtoffer niet op de hoogte is van de verschillende diensten die op korte en lange termijn kunnen ondersteunen of helpen, of wanneer het slachtoffer niet op de hoogte is van hulplijnen die gespecialiseerd zijn in partnergeweld.

- △ **Beperkte toegang heeft tot hulpmiddelen.** Bijvoorbeeld wanneer het slachtoffer één of meer stappen niet durft te zetten omdat die de taal niet voldoende beheerst of omdat het slachtoffer technologische of logistieke problemen ondervindt (het slachtoffer heeft geen toegang tot een telefoon, het internet of een vervoermiddel).

- △ **Er weinig of geen coördinatie is tussen de verschillende diensten.** Dit subcriterium wordt bijvoorbeeld geselecteerd wanneer het slachtoffer verschillende stappen heeft ondernomen bij verschillende diensten en niet meer weet waar die terecht kan voor hulp. Het wordt ook aangeduid wanneer het slachtoffer in contact is met een specifieke hulpverlener en die hulpverlener het slachtoffer niet doorverwijst naar een dienst die gespecialiseerd is in partnergeweld.

- △ **Al heeft proberen aankloppen bij het netwerk, maar dit mislukt is.** Dit laatste punt verwijst naar situaties waarin het slachtoffer al contact heeft opgenomen met een dienst, maar dat contact om verschillende redenen niet aan diens verwachtingen en noden voldeed. Bijvoorbeeld omdat het slachtoffer niet klaar was om de aangeboden hulp aan te grijpen (omdat die niet strookte met de eigen realiteit). Dit is een belangrijk punt om in gedachten te houden, omdat het eventuele terughoudendheid bij het slachtoffer in een latere fase kan verklaren. Deze rubriek bekijkt ook welke stappen justitie en politie al hebben ondernomen. Heeft

het slachtoffer nog vertrouwen in de politie en het rechtssysteem? Is het slachtoffer het eens met de vonnissen en beslissingen?

Het is belangrijk om de relatie te onderzoeken die het slachtoffer heeft of heeft gehad met de verschillende diensten die bij de situatie betrokken zijn.

Ook moet er worden gekeken naar de relatie van het slachtoffer met justitie en politie. Bij het indienen van een klacht bijvoorbeeld, is het soms aangewezen om het slachtoffer te vergezellen of om contact op te nemen met de dienst Politie slachtofferbejegening om het slachtoffer zo goed mogelijk te ondersteunen. En justitieel is het bijvoorbeeld interessant om te weten of het slachtoffer ermee instemt een advocaat onder de arm te nemen.

Met deze informatie kunnen we de situatie zo goed mogelijk inschatten en begeleiden, met aandacht voor de percepties en belemmeringen die er kunnen zijn, zodat de contacten en acties vlot verlopen.

Een veiligheidsscenario is een scenario dat samen met het slachtoffer wordt opgesteld zodat die zich bij de volgende uitbarsting van geweld in veiligheid kan brengen. Er wordt aan het slachtoffer gevraagd om een noodtas klaar te maken met daarin alle benodigdheden die het slachtoffer nodig heeft om te overleven wanneer die het huis zou verlaten. Daarin zitten onder meer de identiteitsdocumenten en belangrijke papieren, medicijnen, geld, bankkaarten en creditcards, andere kleren, een mobiele telefoon en oplader, huissleutels en basisbenodigdheden (zie bijlage 2).

Het strafblad van het slachtoffer kan ook interessant zijn omdat het enerzijds een pressiemiddel kan zijn voor de dader en anderzijds ertoe kan leiden dat de politiediensten de risico's onderschatten. Tot slot kunnen deze strafbare feiten erop wijzen dat het slachtoffer in een omgeving leeft waarin geweld geëigmatiseerd en getolereerd wordt, of dat het slachtoffer een aantal kwetsbaarheden heeft (zoals drugsverslaving of prostitutie).

9. Relatie van het slachtoffer met geweld

Deze rubriek onderzoekt de verschillende houdingen die het slachtoffer kan aannemen ten aanzien van het geweld. Er worden vier beschermende factoren belicht:

- ☐ Het slachtoffer erkent dat er sprake is van geweld en kan erover praten.
- ☐ Het slachtoffer staat open voor hulp.
- ☐ Het slachtoffer herkent de alarmsignalen en triggers voor het gewelddadig gedrag van de dader.
- ☐ Het slachtoffer heeft een veiligheidsscenario en een veiligheidsplan.
- ☐ Het slachtoffer minimaliseert en normaliseert het geweld en gebruikt soms zelf geweld. Er is of was sprake van geweld in de leefomgeving van het slachtoffer.

10. De relatie van het slachtoffer met diens (ex-)partner

Deze rubriek groepeerd drie beschermende factoren en tracht te achterhalen wat het slachtoffer over diens (ex-)partner denkt.

- ☐ Het slachtoffer ziet de dader niet als een persoon die hulp nodig heeft, maar als iemand die zelfstandig en verantwoordelijk is en alleen kan leven.
- ☐ Het slachtoffer schat hem naar waarde als ouder. Het slachtoffer erkent de rol en kwaliteiten van de dader als ouder.
- ☐ Het slachtoffer beseft welke impact het geweld op zichzelf, de kinderen en de rest van het gezin heeft, maar kan voorrang geven aan de eigen veiligheid en die van de kinderen.

11. Andere risicofactoren waarmee rekening moet worden gehouden

Alle kenmerken en gedragingen tegenover de dader die ertoe kunnen leiden dat het slachtoffer gevaar loopt of zichzelf in gevaar brengt.

12. Andere beschermende factoren waarmee rekening moet worden gehouden

Alle kenmerken en gedragingen die het slachtoffer kunnen beschermen tegen de volgende gewelduitbarsting van de dader.

05 | Kinderdimensie

De focus ligt hier op het kind of de kinderen die bij de situatie betrokken zijn. Deze dimensie bevat dertien rubrieken die hieronder uitvoerig worden beschreven.

Opgroeien in een gezin waar één ouder geweld gebruikt tegen de andere heeft een grote invloed op de ontwikkeling van kinderen. Kinderen hebben immers een veilige omgeving nodig waarin hun fysieke, maar ook hun geestelijke integriteit intact blijven. Geweld ondermijnt die veiligheid en kinderen zijn er rechtstreeks de dupe van. We spreken van kindslachtoffers wanneer ze zelf zijn blootgesteld aan geweld en er niet alleen getuige van zijn. We merken bovendien op dat er in veel gevallen van partnergeweld ook sprake is van geweld tegen de kinderen. Het is dus belangrijk om hier extra aandacht aan te besteden.

In België worden minderjarigen in een gezin waar partnergeweld voorkomt, beschouwd als slachtoffers van mishandeling. De situatie moet echter individueel worden bekeken om het geweld in de juiste context te plaatsen en dus de juiste beslissingen voor de kinderen te nemen.

Om deze dimensie te onderzoeken moeten we eerst weten om welk kind of welke kinderen het precies gaat. De evaluator vermeldt daartoe in elke rubriek het nummer dat op de eerste pagina aan elk kind werd toegekend.

In België kunnen we verwijzen naar twee wetteksten die stellen dat een kind dat wordt blootgesteld aan partnergeweld een slachtoffer is van mishandeling:

- Het decreet van 12 mei 2004 betreffende de hulpverlening aan mishandelde kinderen (B.S. 14.06.2004);
- Het verdrag van de Raad van Europa van 7 april 2011 ter preventie en bestrijding van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld, dat door België werd bekrachtigd.

Dit verdrag bepaalt dat “kinderen het slachtoffer van huiselijk geweld zijn, ook wanneer ze getuige zijn van geweld binnen het gezin”.

1. Ze worden blootgesteld aan het geweld en zijn dus slachtoffer (ze zien of horen geweld, ervaren het geweld binnen het gezin)

Deze rubriek peilt naar de aanwezigheid van de kinderen thuis, in het dagelijkse gezinsleven. Deze rubriek wordt niet aangeduid wanneer de kinderen van het koppel niet meer thuis wonen of ergens anders wonen.

2. Ze komen tussen in het geweld tussen de partners

Deze tweede rubriek gaat na of een kind (of meerdere kinderen) zich met het geweld bemoeit of al heeft bemoeid. Dit kan fysiek gebeuren (door tussen de twee in te gaan staan of een van de ouders tegen te houden) maar ook verbaal (bijvoorbeeld door ze te smeken om te stoppen).

3. Ze zijn rechtstreeks slachtoffer van geweld (slagen en verwondingen en andere vormen van geweld)

Deze rubriek gaat dieper in op de vormen van geweld die de kinderen rechtstreeks ondervinden (fysiek, psychisch, seksueel of andere vormen).

De informatie die in deze rubriek wordt verzameld, is van groot belang voor de sociale diensten. De zorg voor de kinderen hangt namelijk af van het feit of deze rubriek door de evaluator al dan niet wordt aangeduid.

Net zoals het belangrijk is om lichamelijk mishandelde kinderen door een arts te laten onderzoeken, is het ook van belang aandacht te hebben voor hun geestelijke gezondheid.

4. Gezondheidsproblemen

We bekijken hier de mogelijke gezondheidsproblemen waarmee kinderen in deze situatie te maken kunnen krijgen. Er worden vier problemen opgesomd:

- △ **Lichamelijke problemen:** allerlei pijn.
- △ **Slaapproblemen:** moeite met inslapen, onrustige slaap, 's nachts wakker worden, angst om te gaan slapen.
- △ **Incontinentieprobleem (bedplassen, ontlastingsverlies of verwant probleem):** ongecontroleerd en onvrijwillig verlies van urine of ontlasting.
- △ **Psychosomatische symptomen:** eczeem, astma, terugkerende infecties enzovoort.
- △ Bij 'Andere' kan een ander gezondheidsprobleem worden vermeld dat niet in het rijtje hierboven thuishoort.

5. Kind met een beperking

In deze rubriek wordt gekeken of een van de kinderen een beperking heeft en om welke beperking het gaat.

6. Mentale toestand en probleemgedrag

Deze rubriek peilt naar de mentale toestand en mogelijk probleemgedrag van kinderen. Leven in een gezin met partnergeweld heeft gevolgen voor het mentale en emotionele welzijn en het gedrag van kinderen. Die gevolgen variëren naargelang de leeftijd van het kind en het is belangrijk om hierop te letten. Het spreekt voor zich dat de evaluator hier geen diagnose moet stellen in verband met de geestelijke gezondheid van het kind. Wanneer de evaluator daar echter meer informatie over heeft, is het wel de bedoeling om die te vermelden.

Deze risicofactor omvat de volgende rubrieken, naargelang het kind:

- △ Een **laag zelfbeeld** heeft.
- △ Een **psychisch-emotionele stoornis** heeft: erg **extraverte** emoties in die mate dat dit een probleem vormt voor de sociale integratie van het kind (problematische woede, intolerantie voor frustratie, intens en voortdurend huilen enzovoort); erg **introverte** emoties in die mate dat dit een probleem vormt voor de sociaal-affectieve ontwikkeling van het kind (apathie, depressieve toestand, hypersomnie); **pervasieve angst** (hyperwaakzaamheid, intolerantie voor verandering).
- △ Een **leerstoornis** heeft: moeite om zich te concentreren, moeite met het volgen van eenvoudige instructies of een verhaal, taalproblemen.
- △ Een **gedragsstoornis** heeft: hyperactiviteit, voortdurend geagiteerd of agressief zijn, zich afzonderen, reproduceren van geweld in een andere context, obsessieve-compulsieve stoornis (OCS).
- △ **Parentificatiegedrag** vertoont: het kind ontwikkelt gedrag dat normaal aanwezig moet zijn bij de ouders en neemt mentale lasten en verantwoordelijkheden op zich die eigenlijk door de ouder(s) gedragen zouden moeten worden. De rollen worden heel vaak onbewust omgedraaid.
- △ Een **relationele stoornis** heeft: het kind vermijdt relaties met anderen, toont geen interesse in volwassenen of weigert de moeder te verlaten (dit kan verschillen afhankelijk van de fase waarin het koppel zich bevindt).
- △ Een **eetstoornis** heeft: anorexia, hyperfagie, boulimie of een ander probleem.
- △ **Zelfmoordgedachten heeft of al een zelfmoordpoging ondernomen heeft:** het kind heeft al minstens één keer geprobeerd om zelfmoord te plegen, dreigt zelfmoord te plegen of geeft aan zelfmoordgedachten te hebben.

△ Een **posttraumatische stressstoornis (PTSS)** heeft: flashbacks, vermijdingsgedrag, slaapproblemen, veranderde cognitie en stemming, dissociatief gedrag.

△ Een **problematisch gebruik of verslaving** heeft: het is belangrijk om dit vanaf de preadolescentie af te toetsen. Zeker als een van de ouders een problematisch gebruik vertoont of het kind vaak aan diens lot wordt overgelaten. Peil ook naar risicogedrag en sensatiezucht.

7. Andere problemen binnen het gezin naast geweld

Deze zevende rubriek gaat na of er behalve geweld nog andere problemen zijn binnen het gezin.

△ **Problematische relaties tussen broers en zussen**, problemen met broers en zussen

△ **Een kind geboren uit een vorige relatie** (dat dus geen kind is van de dader) **van wie de aanwezigheid problematisch is**

△ **Andere**

De **eerste rubriek** onderzoekt de dynamiek van de broers en zussen bij geweld: welk kind neemt welke rol op zich? Broers en zussen kunnen bijvoorbeeld beschermend gedrag naar elkaar vertonen of de schuld voor het geweld op een broer of zus afschuiven.

Als een kind bijvoorbeeld geen getuige is geweest van geweld, maar de anderen wel, kan dat kind mogelijk de reactie van diens broers en zussen niet begrijpen en buitengesloten worden omdat diens gedrag niet overeenkomt met dat van de andere kinderen die wel getuige zijn geweest van het geweld.

De **tweede rubriek** kijkt of er in het gezin een kind uit een vorige relatie aanwezig is. Dit is op zich geen risicofactor, maar kan er wel een worden wanneer de dader de aanwezigheid van het kind in het gezin niet of niet goed aanvaardt. Of wanneer de dader zich gewelddadiger gedraagt tegenover dat kind.

Mogelijk vertoont het gezin nog andere problemen. Het is dus belangrijk om die te melden zodat er rekening mee kan worden gehouden bij de evaluatie en bij de acties die daarna worden ondernomen.

Bij '**Andere**' kan een ander probleem worden vermeld dat niet in het rijtje hierboven thuishoort.

8. Er ontstaan problemen in andere domeinen buiten de gezinssfeer

In deze rubriek wordt gekeken naar verschillende problemen die zich kunnen voordoen in andere sferen buiten het gezin. Het evaluatieformulier geeft drie mogelijkheden:

△ **Op school** (absenteïsme, leerstoornis, aandachtsstoornis en andere problemen).

△ **Met leeftijdsgenoten** (het kind zondert zich af, maakt veel ruzie, heeft weinig of geen vrienden, vertoont of ondergaat pestgedrag of intimidatie).

△ **Tijdens buitenschoolse activiteiten.**

△ Bij '**Andere**' kan een ander probleem worden vermeld dat niet in het rijtje hierboven thuishoort.

9. Middelen specifiek gericht op kinderen

Deze rubriek zoomt in op de middelen waarover elk kind beschikt.

Een kind kan bijvoorbeeld een heel goede relatie hebben met een volwassene (zoals een leraar, een scoutsleider, een familielid enzovoort) die weet wat er in het gezin gebeurt en bij wie het kind terecht kan.

In deze rubriek kan de evaluator ook noteren of een kind de kans heeft gekregen om een talent te ontwikkelen (sportief, manueel of creatief) en het te uiten, omdat dit een beschermende factor kan zijn.

10. Diensten specifiek gericht op kinderen

Deze rubriek geeft een overzicht van de verschillende diensten die rond het kind of de kinderen kunnen worden opgezet. Gelet op de frequente co-morbiditeit met partnergeweld, is het mogelijk dat er al een dienst actief is:

Eerstelijns- en preventiediensten:

- **Kind & Gezin**
- **Jongeren Advies Centrum (JAC)**
- **Vertrouwenscentrum Kindermishandeling**
- **Centrum voor leerlingenbegeleiding (CLB)**
- **Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg (CGG)**
- **Begeleidingsdienst:** Centrum Algemeen Welzijnswerk (CAW)

Minderjarigen in moeilijkheden of gevaar:

- **Ondersteuningscentra jeugdzorg (OCJ) en Vertrouwenscentrum Kindermishandeling**
- **Sociale dienst jeugdrechtbank (SDJ)**

Minderjarigen in conflict met de wet:

- **Zorg voor jongeren die als misdrijf gekwalificeerde feiten hebben gepleegd** (zie de website www.jeugdhulp.be)

Bij '**Andere**' kan een andere dienst die wordt verleend, worden vermeld maar niet in het rijtje hierboven thuishoort.

11. Implementering van een veiligheidsplan

Deze rubriek bekijkt of er een veiligheidsplan voor het kind of de kinderen is. Dit hangt af van de situatie en de context waarin het kind woont en leeft, maar het is belangrijk om hiervoor samen met het kind zelf te werken. Dit plan bevat gerichte, concrete acties die in het geval van geweld moeten worden ondernomen. Zie bijlage 2 voor meer informatie over dit plan.

12. Andere risicofactoren

Dit zijn elementen of gebeurtenissen die verband houden met het kind en die de spanning binnen het gezin of het koppel kunnen opdrijven of tot geweld kunnen leiden.

Wanneer een kind bijvoorbeeld problemen heeft op school en een slecht rapport krijgt, kan dit tot meer spanning binnen het gezin leiden. Of het kan resulteren in een escalatie als het iets is dat de dader boos maakt of die dat als een excuus kan zien om over te gaan tot geweld.

13. Andere beschermende factoren

Dit zijn elementen of gebeurtenissen die verband houden met het kind en die het kind of de kinderen kunnen beschermen tegen een volgende gewelduitbarsting.

06 | Dimensie van verwachtingen en intenties

Deze laatste dimensie gaat dieper in op de verwachtingen en intenties van de gesprekspartner en die van diens (ex-)partner. Deze dimensie bestaat uit twee delen, die hieronder worden beschreven.

Situatie op T → Verschil in intenties:

● Nee

▲ Ja

Ga er niet zomaar van uit dat je weet wat iemands verwachtingen en intenties zijn, maar probeer die te achterhalen door duidelijke vragen te stellen.

In **de eerste tabel (a)** proberen we te achterhalen welke verwachtingen beide (ex-)partners van hun relatie hebben. Het is belangrijk om de wensen en noden van de gesprekspartner te respecteren. Het is niet de bedoeling om die verwachtingen af te leiden, maar wel om er duidelijk naar te vragen. Daarvoor moet je niet alleen je gesprekspartner begrijpen, maar ook het proces dat die op dat moment doormaakt.

Het kan zijn dat er sprake is van een **verschil in intenties** bij de (ex-)partners, dat heel groot kan zijn, bijvoorbeeld wanneer één van beide partners in de relatie wil blijven en de andere partner geen enkel contact meer wil. **Dat verschil in intenties is een risicofactor die bijzonder alarmerend kan zijn en waarmee dus rekening moet worden gehouden. De evaluator moet dit in de eindevaluatietabel aangeven.**

In **de tweede tabel (b)** proberen we te achterhalen welke noden en verwachtingen de gesprekspartner heeft ten aanzien van onze dienst of van het interdisciplinaire systeem. Het is dus van belang om te weten in welke relatiedynamiek de gesprekspartner zich op dat moment bevindt en met welke bedoelingen die op gesprek komt.

a. Verwachtingen ten aanzien van de relatie

(dit is een niet-exhaustieve lijst)

- In de relatie blijven
- De relatie beëindigen
- Geen contact meer hebben
- Een verwijderingsmaatregel bekomen
- Enkel nog contact houden met de (ex-) partner in verband met de kinderen
- Een procedure opstarten om het (al dan niet exclusieve) hoederecht over de kinderen te bekomen of het vonnis en de voorwaarden daarvan te herzien
- De kinderen ophalen
- Tijd krijgen om na te denken
- Het geweld stoppen
- Het geweld over een bepaalde periode verlichten (maar niet per se meteen stoppen)
- De dader helpen om met diens gewelddadige en dominante gedrag te stoppen
- Beschermings- of hulpmaatregelen bekomen
- Relatietherapie volgen
- Psychologische bijstand bekomen voor zichzelf
- Psychologische bijstand bekomen voor de partner
- De feiten laten vaststellen
- De partner een waarschuwing geven
- Represailles of gevolgen (sancties) vermijden
- Informatie krijgen over rechten en mogelijke algemene acties
- Informatie krijgen over rechten en mogelijke juridische acties
- Een terugbetaling van de schade bekomen
- Met rust gelaten worden
- Andere

b. Verwachtingen ten aanzien van het systeem en het soort zorg: het is belangrijk om het tempo van de gesprekspartner te volgen

In de tweede tabel wordt gekeken naar de verwachtingen van de hulpvrager ten aanzien van de professional. In de tool is er sprake van vier verwachtingen:

• **Bescherming**

• **Verwijdering**

• **Begeleiding**

• **Zorg**

• **Andere:**

DE TOOL

DEEL 3: Het actie- en opvolgingsplan

Dit derde deel belicht het actie- en opvolgingsplan dat wordt uitgerold om de kritici- teit van de situatie te verminderen en de verschillende betrokkenen te beschermen. Dit deel is onderverdeeld in vier rubrieken die hieronder worden toegelicht. Op die manier kan de evaluator gerichte vragen stellen en bepalen welke acties moeten worden ondernomen en wanneer, om zo goed mogelijk op de situatie in te spelen.

1. Indrukken en klinische observaties

Deze rubriek betreft het kwalitatieve gedeelte van de evaluatie. Hier kan de professional diens gevoelens en indrukken beschrijven, maar ook de non-verbale signalen die tijdens het gesprek werden opgemerkt.

2. Aandachtspunten

In dit deel noteren de professional of het interdisciplinaire team belangrijke aandachtspunten. Het doel hier is om de verschillende elementen, gebeurtenissen en gedragingen op te sommen die leiden of kunnen leiden tot een toename van de gevaarlijkheid en die dus van nabij moeten worden opgevolgd tot de kritici- teit onder de kritici- teitsdrempel is gezakt.

3. Kalender van gebeurtenissen die in de toekomst een invloed kunnen hebben op de situatie

In deze tabel worden de verschillende data van gebeurtenissen genoteerd die mogelijk tot een escalatie kunnen leiden, gevaarlijk of delicaat zijn. Bijvoorbeeld: een herdenkingsdatum of de dagen waarop de kinderen van ouder wisselen.

4. Interdisciplinaire maatregelen die al werden genomen en die nog moeten worden genomen

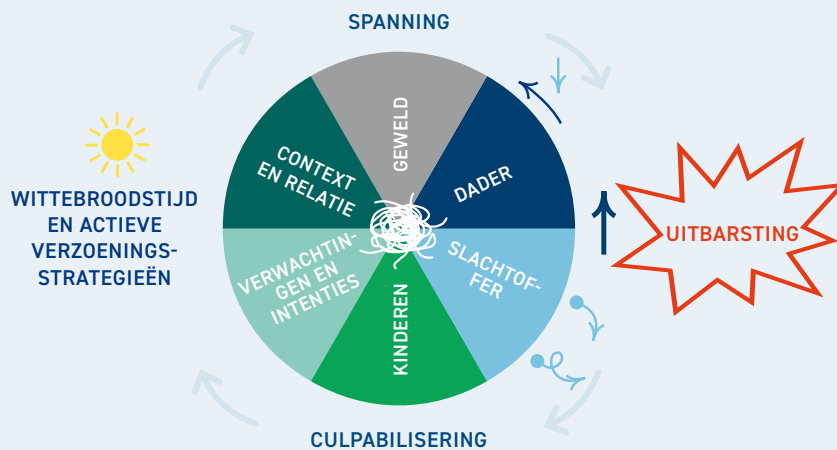
De twee voorgestelde kaders beschrijven de interdisciplinaire acties die erop gericht zijn de dynamiek van partnergeweld op een positieve manier te beïnvloeden. In de eerste worden de maatregelen opgelijst die in het verleden al werden genomen en in de tweede worden dan de maatregelen vermeld die na de evaluatie zullen worden genomen.

Op die manier heeft de evaluator een overzicht van wat al werd geprobeerd, wat werkt en niet werkt en wat er praktisch werd beslist om de dynamiek te veranderen. Dit is ook nuttig om de situatie later opnieuw te beoordelen.

5. Datum van herevaluatie

De bedoeling is om hier een datum overeen te komen tegen wanneer de situatie ten laatste opnieuw geëvalueerd moet worden, waarbij wordt gekeken naar wat wel en niet heeft gewerkt. Daarnaast is het ook de bedoeling om te kijken hoe de situatie zich verder heeft ontwikkeld en dus te beoordelen of de gevaarlijkheid is veranderd. Afhankelijk van de situatie kan deze datum worden vervroegd.

Bijlage 1: overzicht van de Evivico-tool

Bijlage 2: veiligheidsscenario

De moeilijkheid hier is om zowel de risicofactoren als de beschermende factoren aan te pakken.

- We streven naar **meer en betere dynamische middelen** (het sociale en associatieve netwerk) en **statische middelen** (sloten, camera, een tas met benodigdheden om bij gevaar te kunnen vertrekken).
- Het is belangrijk om het veiligheidsplan pragmatisch te benaderen.
- **Afhankelijk van de persoon voor wie het bedoeld is en het tijdsbestek, moet dit plan aangepast en specifiek zijn.**

VEILIGHEIDSPLAN

Het maakt niet uit of het slachtoffer nu wil blijven of vertrekken, de voorbereidingen die het slachtoffer moet treffen om veilig te blijven, zijn sowieso vergelijkbaar. Het doel is om ervoor te zorgen dat wanneer het slachtoffer weg wil - nu of later - die alles heeft wat die nodig heeft om in de eigen behoeften te voorzien en diens grondrechten af te dwingen.

→ Identificeren:

→ Pragmatisch zijn:

- Wat moet ik doen en hoe? Waar ga ik heen en hoe?
- Ten minste één vertrouwenspersoon opgeven die weet heeft van de geweldsituatie
- Weggaan voor er klappen vallen
- De stilte en het isolement doorbreken

23 - De veiligheidsplannen worden gedifferentieerd afhankelijk van de context waarin ze nodig zijn. Zo zal het veiligheidsplan 'thuis' bijvoorbeeld maatregelen bevatten om met het geweld om te gaan wanneer het slachtoffer de dader niet wil verlaten (bijvoorbeeld ruimtes met messen vermijden, plaatsen zoeken waar het slachtoffer kan schuilen). Het plan 'noodgeval' beschrijft hoe het slachtoffer in een noodgeval de dader/de woning kan verlaten. En het plan 'scheiding' anticipeert op de scheiding en/of het einde van de relatie.

CHECKLIST NOODTAS

→ Hieronder volgt een (niet-exhaustieve) lijst van zaken en documenten die het slachtoffer verzamelt om zich voor te bereiden op een crisis of vertrek:

- **Identiteitsdocumenten**
(identiteitskaart, paspoort, verblijfsvergunning, tijdelijk document, werkvergunning, geboorteakte enzovoort) van het slachtoffer en van het kind of de kinderen
- **Bankkaart en creditcard**
(indien mogelijk met bankafschrift)
- **Mobiele telefoon met oplader**
- **Huis- en autosleutels**
- **Rijbewijs**
- **Contant geld**
- **Belangrijke medicijnen**
- **Huis-, auto- en kantoorleutels**
- **Documenten in verband met het geweld** (PV, klacht bij de politie, medisch getuigschrift, bewijsmateriaal enzovoort)
- **Basisbenodigdheden**
(andere kleren)
- **Een favoriet voorwerp voor elk kind**
(bv. knuffel, fopspeen enzovoort)
- **Een lijst met nuttige telefoonnummers**
(accommodatie - familieleden of vluchthuis - 0800 30 030, namen en nummers van hulpverleners, school van het kind, huisarts, sociale noodnummers, werkgever enzovoort). Het is ook belangrijk dat het slachtoffer de nummers die in nood kunnen gebruikt worden uit het hoofd kent.
- **Foto's, juwelen of voorwerpen van sentimentele waarde**

→ Indien mogelijk, de volgende documenten:

- De verschillende contracten of officiële documenten (huwelijk, scheiding, gerechtelijke beslissingen, diploma's enzovoort)
- Klevens van de mutualiteit
- Het gezondheidsboekje van de kinderen
- Boekentassen en rapporten van de kinderen
- Bonnetjes en aankoopbewijzen van zaken die de persoon bezit (of een kopie daarvan)
- Huur- of koopdocumenten voor de woning

NUTTIGE NUMMERS

112	Noodoproep en politie
1712	Hulplijn voor slachtoffers van een vorm van geweld, misbruik of kindermishandeling
107	Tele-Onthaal
1813	Zelfmoordpreventie
0800 200 50	Stop it now!

Bibliografie

Wetgeving

Omzendbrief COL 4/2006 (herzien op 12 oktober 2015) - Gemeenschappelijke omzendbrief van de minister van Justitie en het College van Procureurs-generaal betreffende het strafrechtelijk beleid inzake partnergeweld. Online op https://igvm-iefh.belgium.be/sites/default/files/downloads/col42006_nl.doc.pdf

Omzendbrief COL 15/2020 – Omzendbrief van Justitie en het College van Procureurs-generaal betreffende het strafrechtelijk beleid inzake een risico-evaluatietool – Richtlijnen van het College van Procureurs-generaal betreffende de veralgemening van het gebruik door de politiediensten en de parketten van een tool voor de eerstelijnsrisico-evaluatie inzake partnergeweld. Online op https://igvm-iefh.belgium.be/sites/default/files/downloads/col42006_nl.doc.pdf

Monografieën

Beghin, A., Laouar, N. (2020). La violence conjugale. Évaluation du risque et éloignement de domicile. Les cahiers du GEPS, Politeia, Brussel.

Born, M., & Glowacz, F. (2017). Psychologie de la délinquance. Deboeck, Brussel, België.

Josse, E. (2019). Le traumatisme psychique chez l'adulte. Deboeck, België.

Kraanen F. L. (2014). When things are getting out of hand: prevalence, assessment, and treatment of substance use disorder(s) and violent behavior. Universiteit van Amsterdam.

Artikels in tijdschriften en hoofdstukken uit boeken

Barnett, O. (2001). Why battered women do not leave, part 2. External inhibiting factors – social support and internal inhibiting factors. Trauma, Violence, and Abuse, 2, 3-35.

Campbell, J.C. (2002). Health consequences of intimate partner violence. The Lancet, 359, 1331-1336. DOI: 10.1016/S0140-6736(02)08336-8 PMID:11965295

Campbell, J.C. (2007). Prediction of homicide of and by battered women. In J.C. Campbell (Ed.), Assessing dangerousness: Violence by batterers and child abusers, 2nd Edition. New York: Springer.

Campbell, Webster, D., Glass, N. (2009). Danger Assessment: Validation of a Lethality Risk assessment instrument for intimate Partner Femicide. Journal of interpersonal violence. DOI: 10.1177/0886260508317180

Gonzalez, J.L., Garrido, M.J. (2015). Satisfacción de las víctimas de violencia de género con la actuación policial en España. Validation del sistema VioGèn. Anuario de Psicología Jurídica, 25, 29-38.

Heise, L. en Garcia-Moreno, C. (2002). La violence exercée par des partenaires intimes. In E.G. Krug, L.L. Dahlberg, J.A. Mercy, A. Zwi en R. Lozano-Ascencio (Eds.), Wereldrapport over geweld en gezondheid, 97-135. Genève: Wereldgezondheidsorganisatie.

Hilton, Z., Harris, G., Eke, A. (2008). An indepth actuarial assessment for wife assault recidivism: The Domestic Violence Risk Appraisal Guide. Law and human behavior. DOI: 10.1007/s10979-007-9088-6

Hilton, Z, Harris, G. T., Rice, M. E., Lang, C., Cormier, C., & Lines, K. J. (2005). A brief actuarial assessment for the prediction of wife assault recidivism: The Ontario Domestic Assault Risk Assessment. Psychological Assessment, 16, 267-275.

Jeanjot, I., Barlow, P., Rosenberg, S. (2008). Domestic violence during pregnancy: survey of patients and healthcare providers, Journal of Women's health, 17 (4), 557-567.

Lopez-Ossorio, J., Gonzalez-Alvarez, J-L., Munoz Vincente, J.M., Urruela Cortés, C., Andrés-Pueyo, A. (2019). Validation and calibration of the Spanish Police Intimate Partner Violence Risk Assessment System (VioGèn). Journal of police and criminal psychology 34, 439-449.

Lopez-Ossorio, J., Gonzalez-Alvarez, J., Loinaz, I., Martinez-Martinez, A., Pineda, D. (2021). Intimate partner homicide risk assessment by police in Spain: the dual protocol VPR-H. Psychosocial intervention 30 (1), 47-55.

Matkoski, Groenen & Van Vossle. (2016). Risicotaxatie Instrument Partnergeweld & Risicomanagement. Aanpak en preventie van agressie, UC Leuven-Limburg, België.

Morvant, C., Lebas, Cabanne, J., Leclercq, V., & Chauvin, P. (2005). Violences conjugales : repérer et aider les victimes. Rev Prat, 19, 945-54.

Roelens, K., Verstraelen, H., Van Egmond, K., Temmerman, M. (2009). Disclosure and health-seeking behaviour following intimate partner violence before and during pregnancy in Flanders, Belgium: a survey surveillance study. *European Journal of Obstetrics & Gynecology and Reproductive Biology*, 137 (1), 37-42.

Spencer, C., & Stith, S. (2020). Risk factors for male perpetration and female victimization of intimate partner homicide: a meta-analysis. *Trauma, Violence & Abuse*. 21(3), 527-540. DOI: 10.1177/1524838018781101

Voyer, M., Delbreil, A. & Senon, J-L. (2014). Violences conjugales et troubles psychiatriques. *L'information psychiatrique*, 90, 663-671. DOI: 10.1684/ipe.2014.1251.

Onderzoeksrapporten en werkdocumenten

Collignon, N. (2019). Les family justice center, des modèles à suivre ou à déposer ? Rapport final de l'étude du modèle de guichet unique « family justice center » pour l'accueil et la prise en charge des victimes de violences intrafamiliales et/ou conjugales. Université de femmes, België.

Bardé, M-P., & Derouard, C. (2021). Mieux protéger et accompagner les enfants co-victimes des violences conjugales. Les préconisations du groupe de travail réuni par l'observatoire régional des violences faites aux femmes du centre Hubertine Auclert, Frankrijk.

Drouin, C., & Drolet, J. (2004). Agir pour prévenir l'homicide de la conjointe, guide d'intervention. Montréal, Québec : Centre de recherche interdisciplinaire sur la violence familiale et la violence faite aux femmes et fédération de ressources d'hébergement pour les femmes violentées et en difficulté du Québec.

Drouin C., Lindsay J., Dubé M., Trépanier M., & Blanchette D. (2012). Intervenir auprès des hommes pour prévenir l'homicide conjugal, Montréal, Québec : Centre de recherche interdisciplinaire sur la violence familiale et la violence faite aux femmes.

Lacroix, S., & Offermans, A-M, (2004). Partnergeweld: rol van de huisarts. FOD Gezondheid, België.

Mahieu, V., (2014). Projet de recherche pourtant sur le développement d'un outil d'aide à la décision en matière de violences entre partenaires, Brussel: Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie.

Northcott, M., (2016). Outil d'évaluation du risque de violence envers le partenaire intime : Un examen, Ottawa, Canada : Division de la recherche et de la statistique, Canadees ministerie van Justitie.

ONE & ULB (2017), violences au sein du couple : les enfants en souffrance. Référentiel à destination des professionnels de santé. <https://dmgulb.be/wp-content/uploads/2021/06/Re%CC%81fe%CC%81rentiel-Violences-au-sein-du-couple.pdf>

Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen (2021). Handleiding bij de meldcode partnergeweld. Stappenplan voor artsen en zorgverleners bij de zorgverlening aan slachtoffers van seksueel geweld. Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, België.

Pôles de ressources spécialisées en violences conjugales et intrafamiliales (Praxis, Collectif contre les violences familiales et l'exclusion et Solidarité Femmes) (2019). Le processus de domination conjugale (PDC) pour décoder les violences conjugales – module initiale du programme de formation des Pôles de ressources spécialisées en violences conjugales et intrafamiliales.

Pôles de ressources spécialisées en violences conjugales et intrafamiliales (Praxis, Collectif contre les violences familiales et l'exclusion et Solidarité Femmes) (2019). Le processus de domination conjugale (PDC) pour décoder les violences conjugales – module victime du programme de formation des Pôles de ressources spécialisées en violences conjugales et intrafamiliales.

Rondeau, G., Lindsay, J., Lemire, G., Brochu, S., Brodeur, N., & Drouin, C., (2002). Gestion des situations de violence conjugale à haut risque de létalité, Montréal, Canada, Centre de recherche interdisciplinaire sur la violence familiale et la violence faites aux femmes. Institut National de santé publique du Québec.

Refuge Shelter pour les femmes de l'ouest de l'île. Le contrôle coercitif et l'impact sur les enfants qui en sont victimes.

Refuge Shelter pour les femmes de l'ouest de l'île. Outils complémentaires au guide d'accompagnement, la notion de contrôle coercitif, la grille de dépistage et la grille d'évaluation.

Service de santé en Europe : soutien spécialisé pour les victimes de violences conjugales. (2014). Manuel de formation sur les violences de genre à destination des professionnel·les de santé. JUST/2014/DAP/536, website: http://www.psytel.eu/implement/implement_train_FR_web.pdf

Stark, E. (2012). Re-presenting battered women: coercive control and the defence of liberty, Presses de l'Université du Québec. Unpublished paper presented at the Violence against women: complex realities and new issues in a changing world conference, Montreal, 29 mei tot 1 juni 2012.

Tremblay, D. Bouchard, M., Ayotte, R. (2004). L'évaluation de la sécurité des victimes de violences conjugale par le modèle du Processus de Domination conjugale (PDC). 4ème colloque de l'Association québécoise Plaidoyer-victimes. La Séjournelle Inc en L'Accord Mauricie.

World Health Organization / London School of Hygiene and Tropical Medicine (2010) Preventing intimate partner and sexual violence against women: taking action and generating evidence. Geneva: World Health Organization.

Websites

ASBL Praxis, website:

<http://www.asblpraxis.be> - en in het bijzonder de pagina:

<http://www.asblpraxis.be/violences-conjugales/differentes-formes-violences-conjugales-familiales>

Vzw CVFE, website: <http://www.cvfe.be>

Vzw Solidarité Femmes, website:

<http://www.solidarite-femmes.be>

Pôles de ressources spécialisés en violences conjugales,

website: www.ecouteviolencesconjugales.be

Evivico-tool**Evivico-handleiding****Evivico-map**

Verantwoordelijke uitgever: Voor Pôle de ressources spécialisées en violences conjugales et intrafamiliales, Jean-Louis Simoens
Realisatie: Mathilde Grogna

Tool ontwikkeld door Pôle de ressources spécialisées en violences conjugales et intrafamiliales.
In samenwerking met het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen.

Alle rechten voorbehouden in alle landen. De tool past binnen het kader van een interdisciplinair zorgsysteem voor slachtoffers van partnergeweld.
Voor elk gebruik buiten dat kader moet vooraf toestemming worden verkregen.

Wettelijk depotnummer, Koninklijke Bibliotheek van België:
Brussel, D/2023/Pôle de ressource spécialisées en violences familiales et intrafamiliales, uitgever.

Grafische vormgeving: www.tandemm.be/graphisme/
Druk: Daddy Kate

Dankwoord:
Onze oprechte dank gaat uit naar alle professionals van de verschillende verenigingen en organisaties die bereid waren om ons in het kader van dit project te woord te staan en hun praktische expertise te delen. We willen ook iedereen bedanken die ons doorheen dit project heeft begeleid en onze teksten heeft nagelezen.

Documenten en informatie zijn te vinden op de website: www.evivico.be

Sectoroverschrijdende evaluatie
van partnergeweld